ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Sayı: 21

İki ayda bir çıkar

İÇİNDEKİLER:

Halkevi Neşriyat Komitesi tarafından çıkarılır.

Sayı: 21 Nisan 1939

ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Bursa Halkevi güzel bir binaya kavuşuyor

Cümhuriyet alanında Parti Kurrğının yanındaki arsada yapılacak olan yeni Halkevi binamızın temeli, 19 - Şubat - 1939 pazar günü saat 16 da törenle atılmıştır. Burada Va'i ve Parti Başkanımız Bay Şefik Refik Soyer, Halkevlerinin değer ve önemini belirten, ve tarihçesini izah eden şu nutku söylemiştir:

Sayın arkadaşlar ;

Bugün, Halkevlerimizin açılış ve dönüm gününü kutlarken hepimiz için mutlu olan bir işi de başarıyoruz.

Burada, Cümhuriyet alanında, en büyüğümüzün manevi huzuru altında yeni Halkevi binamızın temelini atıyoruz.

Dönüm ile temel atmanın aynı gün ve ayni saate rastlaması, üzerinde durulan bir tertip neticesi olmayıp, yalnız ve doğrudan doğruya işin tabi'î seyrini takip ederek bu günü bulması, teşebbüsümüzün çok hayırlı neticesi için ayrıca dikkate değer bir hâdise, ve değerli bir hâtıradır.

Arkadaşlar ;

Halkevlerinin, Millî bünyemizdeki mevkilerini ve vatanşumûl değerlerini belli etmeden evvel, Bursada bu teşebbüsün kısa bir tarihini öne koymayı faydalı bulurum :

Bursanın bu ileri ihtiyacını giderme teşebbüsleri, gene Cümhuriyet Halk Partisi araçlığı ile 1934 yılında başlar.

Maksadı yerine getirme için, aynı yılda bu günkü Tayyare sinaması binasının Partiye ferağ ve intikali düşünülmüş, mümkün olmayınca, Şafak sinaması binasının satın alınması, ve bazı değiştirmelerle Halkevi ihtiyacına uygun bir hâle getirilmesi üzerinde durulmuş, nihayet yapılacak tadillerle istenilen binanın meydana gelemiyeceği neticesine varılmış, ve maksada göre yep yeni bir Halkevi binası yapılması esas fikir olarak belli edilmiştir. Ve o zamandan itibaren Bursada yeni Halkevi binasının nerede ve nasıl yapılacağı, aydın bütün arkadaşlarımızın dimağlarını dolduran tek düşünce olduğu görülmüştür.

23 - Nisan - 1936 da, benim de aralarında bulunduğum bir Halkevi toplantısında, gene bu fikir, konuşmanın mevzu'u olmuş, ve Bursaya yaraşır, yakışır Halkevinin gene Bursalılar tarafından yapılması fikrinde birleşilerek hazır bulunanlardan B.B. Doktor Osman Niyazi Bayatlı, Doktor Yusuf İzzettin Yeker, Avukat Hulûsi Köymen, Avukat Ahmet Tevfik Aycan, Fabrikatör Rüştü Egel tarafından ilk başlama teberruları taahhüt edilmiş, ve bu zevat müteşebbis heyet olarak tanınmıştır.

1-5-936 da ikinci umumî toplantı yapılmış, ve hazır bulunan 60 kişinin fikir birliği ile halktan yirmi bin liralık bir yardım temin edilmesine karar verilmiş, bir taraftan resmî formalite ikmal edilirken, diğer taraftan da hazırlık tekemmül ettirilmiş, ve bu taahhütten bu gün (16779) lira Hususî muhasebe kanalile tahsil edilmiş bulunmaktadır. Hususî muhasebe ve belediyenin 937 bütçelerinden takatlarına göre, ve merkezden de (10000) liralık bir yardım temin edilerek kazanan pro-

jenin 145000 liralık keşif bedeline göre (70000) lirayı tutan yarısı ihale edilmiş bulunmaktadır.

31-8-939 da bu kısmın inşaatı bitmiş bulunacak, ve 29 ilk teşrin Büyük Bayramımızda da gene hepimizin huzurlarile açılışını yapmakla bahtiyar olacağız.

Arkadaşlar ;

Şimdi, Halkevi mevzu'una girerken, Vilâyetimiz çevresinde Yenişehir ve Gürsu Kamununda birer Halkevi kurulduğunu müjdelemekle derin bir sevinç içindeyim.

Yurddaşlar ;

Partimizin büyük başarıları arasında, Halkevlerimizin aldığı ve yaptığı değerli vazifeler hepinizce malûmdur. Kuruluşunun 7 yılı içinde inkılâbımızın kültürlü ışıkları, bu çatılardan, içinde çalışan değerli vatandaşların iş ve fikir birliğinden doğarak, taşarak yurdun her köşesinde Ulusumuzu aydınlatmış, ve ana pirensiplerimiz, vazgeçilmez birer temel olarak yurddaşa yayılmış, ve sindirilmiştir.

Millî zekâ ve kabiliyet üzerine Atamızın elile ve işaretile kurulan bu fikir ve millî birlik âbideleri, gün geçtikçe sayısını ve hizmetini, muasır medeniyet telakkisine göre daima artırmaktadır.

Türk Cümhuriyetinin geniş siyasî teşekkülünün yanında yer alarak Millî kültürü yükselten Evlerimize, büyüklerimiz lâyık olan önemi vermiş, ve bizlere da'vanın ileri istikametini göstermiş bulunmaktadırlar.

Sözlerime aynı mevzu üzerinde, Ebedî Şefimiz Atatürkün, ve Millî Şef İsmet İnönünün şu sözlerile son veriyorum .

Atatürk diyorlarki :

" . . . . Partimizin Halkevlerile bütün yurddaşlara kucağını açması, vatanda sosyal ve kültürel bir devrim yaptı. ....,,

Millî Şef İsmet İnönü diyorlarki :

" . . . . Cümhuriyet Halk Partisinin son inkişaf devri. hu-

susî, siyasî bir Partinin dar çercevesinden çıkarak bütün vatandaşlara kucağını açan içtimaî ve millî büyük bir müessese halini almıştır. Halkevlerinin garazsız ve menfaatsız bir irfan ve medeniyet yurdu olarak ifa ettiği hayırlı hizmetler, Milletten umumî bir teveccüh ile teşvik edilmekte, ve mükâfatlandırılmaktadır. Milletin arzusu, hattâ bitaraf ve yabancı mutahassısların tetkiki, Halkevleri faaliyetlerinin genişletilmesini istemektedir.

Bütün milletin, her seviyedeki halkın yükselmesine çalışan Halkevlerine, mümkün olan kolaylıkları ve teşvikleri yapmayı vazifemizden sayıyoruz. İşiniz ve işimiz bir defa daha kutlu olsun.

Yedinci yıldönümümüz

Halkevlerinin yıldönümü münasebetile yapılan aile gecesini, Halkevi başkanı B. Tevfik Aycan, şu nutukla açmıştır :

Bu akşam Halkevleri, ve bu arada Halkevimiz yedinci yılını bitirerek sekizinci yılına basmaktadır. Onu kutlamak için burada toplanmış bulunuyoruz.

Yarın yurdun her köşesinde açılmış Halkevlerimize daha 158 Halkevi katılmış bulunacaktır. Bu suretle bu akşam, bu yeni katılan kardeşlerimizin de kuruluşlarını burada kutlulamış olacağız.

Kültür hayatımıza yeni katılan bu evlerden bir kaçı da Vilâyetimiz içinde bulunmaktadır. Bunlar da (Yenişehir, İznik ve Gürsu)da açılacak Halkevlerimizdir.

Bunlarla Vilâyetimiz içindeki Halkevleri, Bursa, İnegöl, Yenişehir, İznik, Gemlik, Mudanya, M. Kemalpaşa ve Gürsu olmak üzere sekize baliğ olmaktadır. Şüphesizdir ki diğer kazalarımız da yakın bir zamanda bu kültür kafisine katışacaktır.

Ebedî Şefimiz Atatürkün işaretile 932 yılında kurulmağa başlıyan Halkevleriyle, Cümhuriyet Türkiyesinde inkılâp ve kültür âlemimize yeni nur ve irfan kaynağı

ilâve edilmiş oldu.

C. H. Partisinin ana pirensiplerini kısaca Altıok remzile ifade ediyoruz. Türk milliyetçiliği, inılâpçılık, Cümhuriyetçilik, Devletçilik, layıklık ve Halkçılıktan ibaret olan bu umdelerimiz, bu gün Türkiye Cümhuriyetinin ana yasasına da girmiş, ve kanunlaşmış bulunuyor. Bu suretle devletimizin siyasî hayatında en değişmez ve mukaddes birer düstur olarak tatbik edilen bu ana pirensiplerimizi, yurdda ve halk arasında hükûmetimizle muvazi olarak yaymak, ve kökleştirmek için C. H. Partisinin en yakın ve sadık yardımcısı, Halkevlerimizdir.

Manevî şahsiyeti, ve büyük ruhu aramızda daima ve ebediyen yaşıyacak olan Atatürkün dehâsından doğan, ve milletimizi âlemde bu günkü yüksek mevkie çıkaran bu umdeler, şüphesizdir ki Türk milletini ve onun şerefli Cümhuriyet Hükûmetini çok daha yüksek kudret ve şeref şâhikasına da çıkaracaktır.

Cümhuriyetimizin onuncu yıl dönümü münasebetile (Türk, muasır medeniyetin fevkına çıkacaktır) vecizesini dünya milletlerine haykıran Atatürk, kurduğu Cümhuriyetin, ve onun dayandığı büyük Türk milletinin emsalsiz enerjisine, ve tükenmez karakterine güvenini ilân etmiş oluyordu.

İşte; Halkevleri, Türk milletinin bu karakter ve enerjisini beslemek, kuvvetlendirmek için ödev almış birer kültür yuvaları olarak kurulmuş ve çalışmaktadırlar.

Yedi yıldanberi bütün bir hız ve heyecanla yol alan Halkevlerimizden yurdun ve milletimizin kazançları kıvanç verecek derecededir.

Bu gün her Halkevi, Türk yurttaşına fikir, kültür ve ülkü sahasında göğsünü açmış bir ana vaziyetindedir. Her aydın Türk, Halkevinde yurduna, milletine faydalı olmak, hizmet etmek için imkân ve saha bulabilir. Orada yalnız millet ve yurd sevgisi, ve yalnız fikir ve ülkü yaşar ve barınabilir.

Bursa Halkevi, mevcut Halkevleri arasında kendisinden beklenilen vazifeleri iyi yapmış, ve beğendirmiş bir vaziyette olduğunu iddia edebilmekle müftehirdir.

Kadirşinas halkımızın, Halkevimize karşı gösterdiği sevgi ve inan, Halkevimizde

Yeni Halkevi binamızın yapılışına yüksek irşatlarile öncülük eden
Valimiz ve Parti Başkanımız
Bay Şefik Refik Soyer

çalışan arkadaşlarımıza büyük şevk ve gayret senedi olmaktadır. Bunu görmek için en küçük bir tetkik kâfidir. Şu halde: Halkevlerinin kurulmasında Atatürkün büyük kavrayışı, kat'î bir isabetle tahakkuk etmiş bulunmaktadır.

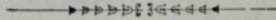
Yeni ve canlı bir misal olarak arzetmekliğim lâzımdır ki; Bursa Halkevimizin 19 şubatta temeli atılmış olan yeni binasını, muhterem halkımızın hamiyetleri ve gayretleri eseri olarak kazanmış bulunuyoruz.

Ülkü yolunda Halkevlerimizin üzerine yeni bir kanat daha gerilmiş, muvaffakıyet yolunda yeni bir güneş daha doğmuştur. O da yeni Cümhurreisimiz Millî Şef İSMET İNÖNÜdür. Büyük nutuklarında bilhassa Halkevlerini Türk medeniyet ve istikbali için bir mihrak olmak üzere tavsif ve ilân eden büyük Şefin bu kıymetli teşvik ve himayelerile Evlerimiz şüphesizdir ki ATATÜRKÜN arzu ve maksadına en uygun semerelerini, feyizlerini verecektir.

Bursa Halkevimizde çalışan feragatli arkadaşlarımın, hepimizi sevindiren başarılarında, Bursamıza teşifleri günündenberi çok candan ve yakından ilgi ve yardımını ibzal eden Parti Başkanımız sevimli ilbayımızı huzurlarında ve Halkevimizin tarihî işlerinde hürmetle anmak kadirşinaslık borcumuzdur.

Evimizin bütün başarılarından başka Yeni Halkevi binamızın yükselmesini, en başta kendilerinin teşvik ve gayretlerine medyunuz.

Yaşasın Türk milleti...

Konuşma ve yazma dili hakkında bir kaç söz

Dr. ŞEMSETTİN DORA

Türkçenin Arap ve Acem kelimelerinden kurtarılarak öz dilimizin kaynaklarından alınan kelimelerle zenginleştirilmesi hareketine karşı gelenlerin bir iddiası da; yazı ve konuşma dillerinin ayrı olmasıdır. Fakat hiç bir kimse bu varlığın nerelerde, ve ne gibi esaslara tâbi olarak yapılması lâzımgeleceğini vâzıh bir şekilde göstermemiştir. Bu iddiayı ileri sürenlere göre :

(Halkın seviyesine inerek halkın konuştuğu gibi yazı yazılamaz. Yazı, ayrı bir lisan gibi başka kelimelerle yazılmak icap eder, çünkü halk dili, bir kaç yüz kelimenin dışına çıkamıyacak kadar dar ve fakirdir.)

Hiç kimse bir makale, bir şi'ir, bir kitap okur gibi konuşmaz. Konuşurken daha kısa cümleler kullanılır, kaidelere uygun olmak şartile bazı takdim ve tehirler yapar. Yazarken kaidelere daha fazla ehemmiyet vererek fa'ili, fi'li, yerli yerine koymak, ve bir disiplin altında hareket etmeğe mecburdur. Fakat konuştuğumuzu yazmak

icabedince konuşurken kullandığımız kelimeleri, yazarken kullanmaktan bizi menedcek sebep yoktur. Her mevzu kendine göre bir çok kelimelerle izah edilir. Eğer konuşurken kullanılan kelimeler, yazı diline girmiyecek ve yazı dilinde bu kelimeler kıymetten düşecek ise, yazı ve konuşma dilleri için ayrı ayrı kelimeler kullanmak mecburiyetinde kalacağız demektir. O zaman yazı diline mahsus, konuşma diline mahsus diye iki lügat kullanmamız icap edecektir ki, bu kadar garip ve gülünç bir hareket hiç bir dilde ve hiç bir millette yoktur.

Evet, her mevzu'un mutlaka herkes tarafından anlaşılması icabetmez. İlmî bir mevzu'un bir köylü tarafından anlaşılması mümkün değildir. Bu, bilgi ve ihtisas meselesidir. Fakat köylünün de kendi ihtisasına ait işlerde kullandığı kelimelerle konuşmasını da her hangi bir münevverin anlamasına imkân yoktur. Bir köyde çifte, ziraate, yapıya, çobanlığa, ormancılığa, elhasıl muhtelif işlere ait o kadar güzel ve yerinde ta'bir, ve ıstılahlar kullanılır ki, bir köylünün, bir kaç yüz kelimeyi geçmediği iddi'a olunan dilinin genişliğine ve zenginliğine hayret edilir. En küçük bir ot ve çiçeğe, bir evin en basit teferru'atına ve eşyasına kadar verilmiş isimler, halk dilinin zenginliğinin bâriz misâlleridir. Fakat köylü, ilmî mevzuları ifade edecek kelime bulamıyorsa bu, dilin fakirliğinden değil, köylünün bu işle alâka, bilgi ve ihtisası olmamasından ileri gelir. İlmî mevzuları ifade edecek kelimeleri bulmak için müracaat edeceğimiz kaynaklar, ya arap ya acem, firenk dilleri, veya kendi dilimizdir. Arap ve acem dillerinden uydurup hâlen kullandığımız bir çok kelimeler, bize fransızca, latince asıllarının tam mukabili olmadığını, ve o lisanda ifade etmek istenilen mâ'nayı bütün vuzuhile anlatmıya muktedir bulunmadığını görüyoruz. Firenkçeyi aynen kabûl etmekte de bir zaruret olmadığı gibi, Dil inkılâbının güttüğü ülküye aykırıdır. O halde kendi dil imizden alarak kelimeler yapmak mecburiyetindeyiz. Bu, en yüksek mevzuları bir köylüye anlatmak değil, dile ilmî ve yüksek bir ifade kabiliyeti vermektir. Ve Türk dili hâlen yaşıyan kelimelerile, ve

malik olduğu iştikak kabiliyetile bu kudrete sahiptir. Ancak bu iş çok sağlam bir inan ve bilgi, ve yılmaz bir çalışma ister. Her şeyi istihfaf etmek, ve menfi bir ruhla hareket, elbet bu temiz ülküye kavuşmaya engeldir. İnanarak yapılan gayretler ve çalışmalar, bize güzel dilimizin bütün mefhumları, başka dillerden daha açık ve ihatalı bir surette ifadeye muktedir olduğunu göstermektedir. Buna inanmamak ve dilimize giren kelimelere yabancı bir hisle bakmak, Türk dilinin geçirdiği tarihî istihale ve tekâmülü, iç ve son lâhikaların oynadıkları ma'na ve rolleri bilmemekten ileri gelir.

Türk dilinin bu günkü gittiği yol, tek dille konuşup yazmak, ve dile bütün mefhumları anlamağa yeter bir ifade kudreti vermektir. Yazı ve konuşma dilleri birbirinden kelimelerle değil, mevzu'un yüksekliği, ilmî çerçevesi, ve mefhum itibarile ayrılacaktır. Yoksa yazı ve konuşmada ayrı kelimeler kullanmak suretile değil. Tek Dil, ve konuşulduğu gibi yazılan Dil.

İlmî ıstılahlarda Türkçesini bulamayız diye korktuğumuz bir çok kelimelerin, hâlâ yaşıyan dilde o kadar yerinde mukabillerini bulmak mümkündürki, biraz tetkik ve uğraşma, bize bu mes'ut neticeleri temin etmektedir. Tıp ıstılahları arasında (Şiryanı ebher) in türkçe mukabili, Divanı - lügatüt - Türkde (Özek damar) dır. (Özek) kelimesinin (merkezî) ve (Ana) mukabili olarak hâlâ dilimizde ve Andolunun muhtelif yerlerinde kullanıldığını görüyoruz. (Kavsara) kelimesinin (sepet) karşılığı olarak Orta Anadolu, Ege kıyıları ve Trakyada kullanılmaktadır. Halbuki dilimizin hakikî ma'na ve kıymetini bilmiyenler, bunu arapça zan ederek (Kavsara'i sadriye) diye bir teşrih ıstılahı uydurmuşlardır.

Bu misâlleri çoğaltmak çok mümkündür. Ancak bu misâllerden maksadım, konuşulan dilimizde yaşıyan kelimeleri bulmak bile, bize ilmî ıstılahlarda büyük bir hazine kazandırır.

Konuşma ve yazma dilinin birleştirilmesindeki zarureti, ve lüzumundan fazla kıymet verilen arap ve acem keli-

melerinin bu günkü dil ihtiyacımızı aslâ tatmin edemiyeceğini, şâ'ir Ahmet Haşim merhumun Dil Kurultayı için gönderdiği mektubundan aldığım satırlar, ne kadar güzel izahediyor. [1]

(Bir asırdanberi verilen bir çok perişan emeklere rağmen yazı dilimiz hâlâ münevverin verdiği fikir seviyesi hizasında değildir. Arap ve acem kelimelerinden aldığı zenginlik aldatıcıdır. Ayni mefhum için beyhude yere üç, dört müradifile yükselen bu lisanda, zamanımıza mahsus bir çok esas fikirlerin henüz kelimesi yoktur. Orta kıymette bir Fıransızca sayfayı bile tercümeye yetmiyen bu yabancı kelime kalabalığı, lisanın bünyesinde sadece bir yığın tufeylîdir. Bu itibarla yazı Türkçesi, haşerelerin için için gemirdiği muztarip bir çama benzer. Temenni edilirki muhterem heyet bu asîl ağacı gizli yaralarından kurtarsın, ve taze filizlerin fışkırmasına yol açsın. Eksikleri doldurmak için çalışırken, lisanın yeşil ve bâkir menbalarına ve halk lehçelerinin renkli tabakalarına gitmek fikri, ne mükemmeldir. Asırlar geçtiği halde Türk, arapça ve acemceden aldığı kelimeleri rahat ve doğru olarak telaffuz etmeği beceremiyor.

Türk dehasına yabancılığı bununla da anlaşılan bu iki lisanın, bundan böyle de Türkçe için bir servet kaynağı teşkil edebileceğine nasıl inanabilirizki, bugün bizzat araplar ve acemler, kendi dillerinin yeni fikir ihtiyaçlarına göre fukaralığını tehvine çare bulmak için çabalayıp duruyorlar. (Kahirede ve Tahranda şimdi hâd birer lisan meselesi var. Avrupa harsının büyük yolları üzerinde yürümeğe başlıyan bütün inkılâpçı milletlerde hemen her şeyden evvel lisanı mükemmelleştirmek gayreti, hummalı bir büyük faaliyet manzarası arzediyor) Yazı dili bizimki gibi konuşma dilinden ayrı olan (Çin) bile yazı dilini mandarenler elinden kurtamak, konuşma diline yaklaştırmak, halk için anlaşılır yapmak ve asrımıza mahsus mefhumları ifadeye

[1] Türk dili: Sayı 3 Temmnz 1933 Sahife 52

muktedir bir âlet hâline getirmek maksadile, o, dünyada emsali bulunmıyan eski muhteşem edebiyatı ile alâkasını kesmekten çekinmemiştir. Eski edebiyatı tadanlar, öyle bir sarhoşluğa düşerlermiş ki artık hiç bir yeniliği istemezlermiş. İnkılâp uğrunda eski edebiyatı reddetmek mecburiyeti işte bundan ileri geliyor. İri cüsseli lâgar Çinin bile kımıldadığı bir işde (MUSTAFA KEMALİN) TÜRKİYESİ) elini bağlayıp nasıl daha fazla hareketsiz durabilirdi?

Bu günkü medeniyetin temellerini taşıyan mefhumların kelimesi bulunmadıkça, ve yahut bulunan kelimelerin ma'nası halk için karanlık kaldıkça, içtimaî ve siyasî mürebbîlerin vazifesi çetin olacaktır. Fikirlerine emin mahfazalar bulunmıyan cemiyetler, düşünce kabiliyetini büsbütün kaybetmekte gecikmezler.

Cıhan edebiyâtından sayfalar

A. ELÖVE

Lâmartin, Les premières méditations'un başında "Des destinées de la poésie (siğrin mukadderâtı) adlı makâlesinin bir yerinde şiğri kendisine göre şöyle anlatıyor :

İnsanın kendisi ölmedikçe, en güzel melekesi "şiğir,, ölür mü? Şu halde, şiğir nedir? bu, bizde ilâhî olan her şey gibi, ne bir ne de bin sözle tağrîf edilemez. O, insanın kalbinde en samîmî, fikrinde en ilâhî; görünür tabîğatin, şekillerinde en mükemmel, seslerinde en ahenkdar nesi varsa, onların bedenleşmesidir. O, aynı zamanda hem his, hem ihsas, hem ruh, hem maddedir, ve bunun içindir ki insanı, bütün insanlığiyle kavrıyan tam bir lisan, mükemmel bir lisandır; zihin için fikirdir, ruh için histir, muhayyile için hayaldir, ve kulak için müziktir. Bunun içindir ki bu dil, güzel söylendiği zaman, insanı yıldırım gibi çarpar, içten itmi'nânı ve tasarlanmamış bedâhetiyle onu mephut eder, yâhut içeni aşka düşüren sihirli bir şerbet gibi büyüler; bir ana sesinin cana yakın

nakarâtiyle, onu beşiğinde bir çocuk gibi kıpırtısız ve büyülenik bir halde sallar; yine bunun içindir ki insanın ne çok şiğir vermeğe, ne de çok şiğir karşısında kalmağa tahammülü yoktur; şu sebeple ki, şiğir insanı rûhundan ve fikrinden kavrayıp, bu çifte melekesiyle : fikrine fikirle hislerine ihsaslarla ayni zaman içinde heyecanlar verek, onu şehvetli bir yorgunluktan fazlasiyle alınan tad gibi, hemen tükendirip mecalsiz bırakır; bir kaç beyt, bir kaç dakîka içinde insanın şu çifte tağazzuvundan: iç hayâtından ve duygu kuvvetinden nesi varsa bırakıverır. Nesir, olsa olsa fikre hitâp eder. Nazım ise sözünü hem fikre hem ihsâsa hep birden söyler. Bu dil esrarlı, insiyaklı olmakla berâber, daha doğrusu, insiyaklı ve esrarlı olduğu içindir ki hiç bir vakit ölmiyecektir ; bütün devirlerde mütevâlî tekziplere uğramış olmalarına rağmen yine söylemekten geri kalmadıkları üzere, o hiç te sâdece kavimlerin çocukluk dili, insan zekâsının kekelemesi değildir; o, bütün insanlık devirlerinin lisânıdır, ki milletlerin beşiğinde sâde dil ve basittir; çocuğun baş ucundaki dadı gibi masalcı ve harikulğâdecidir; genç ve çoban kavimlerde sevdâlı ve kırcı "pastoral,, dır; harp ve fütûhatla uğraşan göçebelerde cenkçi ve destancıdır; Mısır veya Yahûdiyye şerîğatçi mü'esseselerinde sofiyâne, lirik, peygamberâne; Floransa'nın veya 14. üncü Lui'nin ilerlemiş medeniyetlerinde ağır, felsefî ve ahlâk bozucudur; 93 de olduğu üzere, sarsıntı ve yıkım devirlerinde karma karışık ve yaygaracıdır; bu günkü gibi intibah ve tekrar içtimâğî kuruluş günlerinde yeni, içli, şüpheli ve ayni zamanda hem ürkek hem cür'etlidir; daha sonra, kavimlerin ihtiyarlığında kendileri gibi hüzünlu, tunuk, inlek ve kırgın cesaretlidir ; nazmın bentleri içinde hepsi birden olmak üzere bir takım kay-

gulu sezintilerle, âlemdeki son felâketlere dâ'ir inanılmaz hulyâlarla, ve insanlığın başka şekilde yeniden doğmasına â'it kuvvetli ve ilâhî umutlarla görünücüdür. İşte şiğir budur. Bu, insanın ta kendisi, onun bütün devirlerinin insiyâkıdır; bu, düşünen ve duyan insanlığın sesidir ki bu ses, alelğâde halktan daha insan "mens divinior = ilâhî nefha,, olan bağzıları tarafından hülâsa edilerek, bestelenerek, nesillerin o karma karışık gürültüsü üzerinde yükseklerde süzülüp, onlardan sonra da yaşar, ve onların inilti veya sevinçlerinden fiğil veya fikirlerinden, sonra gelenleri haberdâr eder. Bu ses, dünyâda hiç bir zaman sönmiyecektir. Çünkü onu iycât eden, insan değildir; onu veren bizzat Tanrıdır; ve insanlıktan ona yükselen ilk nidâ budur! Yaradan kendi eserini kendi yıkıp parçalayacağı zaman, o eserden yükseldiğini duyacağı son nidâ da bu olacaktır. Kendisinden çıkan yine kendisine dönüp gidecektir.

*
* *

(Le lac), Fransız şâğirlerinden Lamartine'in "Premières médidations,, undaki en meşhur şiğirlerinden biridir. Şâğirin sevgilisi ölmüş; bir vakitler onunla berâber gezip tozduğu yerleri yalnız başına bir daha görmeğe gidiyor, ve onları her vakitki halinde ve kayıtsız görünce şaşırıyor; istiyorki onlar hiç olmazsa geçmiş sağâdetlerinin hâtırasını saklasınlar. Mısrağlarının ahenkdâr halâveti, bir yaz gecesinin şehvetli huzûrunu, ve sağadetlerin sürğatli kaçışını ne güzel ifâde etmektedir. Bu parçanın â'it olduğu şâğirin hayâtına dâ'ir hâdiseler Raphaél'de nakledilmiştir. Bu yazıyı ekseriyâ V. Hügo'nun Tristesse d'Olympio'suna, ve A. de Musset'nin Souvenir'ine benzetirler. Viedermeyer tarafından bestelenmiştir.

"Nuvo Lârus illüstre,,

Méditations, VIII.

Göl [*]

Böyle her gün sürüklenmek, her gün baska sâhile,
Sonu gelmez bir gecede, dönüşü yok, neş'esiz!
Yok mu bir gün senelerin denizinde sevinçle
Demirlesin gemimiz?

Ey göl! Seni görmiyeli henüz bir yıl geçmedi,
Bak, sevgili sularının kenarında dermansız ,
Onun sevip oturduğu kayadayım; ve şimdi
O gitmiştir, ben yalnız!

Bir vakitler yine böyle bu taşlıkta inlerdin ;
Yine böyle kırılırdın düşüp kaya koynuna;
Yine böyle rüzgâr eser, köpüğünü serperdin
Onun çıplak boynuna.

Bir akşamdı, bilir misin? bir sandalda ikimiz :
Ne onda söz, ne de bende; suda, gökte yoktu ses ;
Yalnız uzak enginlerde küreklenen bir deniz;
Uyur gibiydi her kes.

Birdenbire , yeryüzünün duymadığı bir âhenk ,
Büyülenmiş kıyılarda çırpınarak inledi :
Sular dalgın, kulak verdi ; o içli ses, bana pek
Sevgili o ses dedi :

" Dur, ey zaman, uçup gitme ; ve siz eşref sâğatler ,
Bir az durun, yol verin :
Koyun bizi kâm alalım : zevki kalmaz , hep gider
Bu en güzel günlerin !

[*] : Bir zaman İstanbul'da Yeni Mecmûğa'da eksik olarak çıkan bu tercümeyi yeniden gözgeçirilmiş ve bütünlenmiş olarak veriyoruz.

Bu dünyâda ölmek ister az mı mutsuz insan var!
Onlar için durmayın;
Öyleleri götürün ki her gününü yıl sayar;
Mutluları sormayın.

Ben de durmuş, akan selden bir çöp kapmak isterim:
Her yıl gün gün çöküyor;
Sen, ey gece, gitme, bir az daha yavaş ol, derim;
Nerde! şafak söküyor.

Gel sevgilim, sevişelim: akan günün tadından
Kana kana içeriz.
Günler körfez nedir bilmez, bilmez sâhil hiç insan:
O durmaz, biz geçeriz!,,

Kıskanç zaman! Neden, neden o sevdâlı dakkalar,
Dalga dalga akıttığı sâğadetle sürmesin;
O sarhoşluk sâğatleri yıkımlanan gün kadar
Bir müddete ermesin?

Nasıl! hiç mi kalmıyacak onların bir eseri?
Demek artık geçip gitti; artık onlar yok demek!
Zevki veren, sonra silen zaman dönmez hiç geri;
Ah, ne yapsak boş emek!

Siz ey Ezel, Yokluk, Mâzî, siz ey kara girdaplar,
Yuttuğunuz o günlerin size var mı lüzûmu?
Bizden giden o bayıltan neş'eleri siz tekrar
Bize verin, olur mu?

Ey şirin göl; susan taşlar, mağaralar, loş orman;
Ey tabîğat ki tâzeler mevsim senin tadını:
O günlerin, Allah için, siz saklayın her zaman
Hiç olmazsa yâdını!

Ey güzel göl ! bağzan durgun, bağzan coşkun suların ;
Şen bakışlı yamaçların ; suya sarkan taş üstün ;
Koyu yeşil çamlar altın; enginlerin, kenarın ;
Issız gecen , gündüzün ;

Bağzan hafif ürpererek esen bir yel akışı ;
Birbirine akseyleyen kıyıların gür sesi ;
Gece sana gümüş izler serpen ayın bakışı ;
Dağın, taşın nefesi ;

İnildiyen sazlıkların , fısıldaşan her sesin ;
Çiçek sinmiş göklerinde bizi saran her hava ;
Her görülen, her duyulan, her koklanan söylesin :
— Seviştiler burada !

Koşma [*]

NİZAMİ Nefesli

Aya! bu nasıl nur, bu nasıl çırağ
Etrafında dönen pervaneler yok
Sahralarda kurmuş leylaklar otağ
Lâkin mecnun misâl divaneler yok

Ağarmış dilberin siyah kâkülü
Isırganlar örtmüş koncayı gülü
Kovmuş gülşenden baykuş bülbülü
Mamureler viran kâşaneler yok

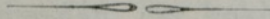

[*] KAYNAK mecmuasının 50 inci sayısında çıkan saz şairi Ardahanlı Yusuf Zulâlînin koşmasına nazire.

Ne neyde, ne meyde o eski tat var
Mecliste ne nışat, ne de dilşat var
Geçmişi sadece kuru bir yad var
O bildiğin mestler mestaneler yok

Hani billur sesli, musiki sözlü
Gönle ferah veren o güler yüzlü
O lâle dudaklı, o nergis gözlü
Sâkiler bulunan meyhaneler yok.

İki büyük pedagog

Agazzi (Agazi okunur)

HAYDAR TOLUN

İlk çocukluk terbiyesinden bahsedilirken hemen daima Madam Montesori, ve onun(Çocuk sesleri) hatıra gelir. Hakikatta Montesoriye ve metodlarına takaddüm eden bir İtalyan kadını daha vardırki bu da Agazi dir. (I)

Agazi metodu ilk defa 1894 de Brescia da tesis edilmiş, ve 1903 den itibaren de Profesör Pierto Pas tarafından tervic ve tamim edilmiştir. Bu metodu karakterize eden noktalar, pıratik hayata ait eksersizlerin tenevvü ve orijinalliğidir.

Agazi seri halinde, ve dâhice bir buluşu gösteren bir takım vasıtalar meydana getirmiştir ki, bunlarla bilhassa çocuğun kulak terbiyesi pek güzel temin edilir. Bu itibarla Agazi nin en mühim tarafı çocuk şarkıları, ve müziktir. Bu yüksek terbiyeci kadın bir eserinde şöyle yazıyor:

«Bir gün gelecek (bugün uzakta değildir) müzik ter-

(I) Bunlar iki kız kardeştirler. Diğeri de terbiye ile meşgûldür. Çok defa ikisi birden Agazı kardeşler diye anılmaktadırlar,

biyesine işitme duygusunun jimnastiğidir diye gürültü ile seslerin farkını göstermek suretile başlamanın saçmalığı anlaşılacaktır. Ayrı ayrı renklerin bir tabloda görülen kaynaşmış renklerle ne kadar münasebeti varsa, gürültü ve münferit seslerin de müzik ile münasebeti bundan fazla değildir. Bununla beraber ben bu gibi eksersizlerin faydasızlığından bahsetmek istemiyorum, bunlar idrakin gelişmesi için faydalıdır, fakat müzik değildir. Müzik : bir güzellik intiba'ı içinde uyanan ve anlaşılan ruhumuza ait bir hâlin sezişidir. Müzik, hissimizi ve ahenkli sesleri sihirli bir daire içine almamıza vasıta olan şeydir.»

Agaziye göre teganni, (chant) müzik terbiyesinde her şeyden önce gelmelidir. Bunnn için ana okullarında da teganniye yer verilmelidir.

Agazi, bu tarzdaki telâkkilerile İtalyan filozofu (Gentile) nin vücude getirdiği reformun mübeşşirlerinden biri oldu. Onun metodunda çocuk şarkılarına hususî bir ehemmiyet verilmiştir.

Agazi, ayrıca çocukların çalışırken şarkı söylemelerinin onları çok ilgilendireceğini, neşelendireceğini, ve yorgunluktan koruyacağını söyler.

Amoros (Amoros okunur)

(1770 - 1848) İspanyada doğdu, Pariste öldü. Tahsilini orduda yaptıktan sonra asteğmen olmuştu. Zeki, mütenasip endamlı, güzel bir adamdı, genç yaşında albaylığa terfi etmişti.

Madridde bir askerî jimnastik okulu açtı, sonra askerliği bırakarak tamamile tedris ve terbiye sahasına girdi. Pestalotsi nin usulünü İspanyada tatbika çalıştı. Fakat sonraları siyasal bazı düşmanlar kazandı, ve İspanyayı terke mecbur oldu. Fıransaya kaçtı, Pariste eskirim ve jimnastik öğretmenliği yaptı, ve Pestalotsi nin terbiye metoduna dair bir hâtıra neşretti, az bir zaman içinde Fıransada şöhret ka-

zanmağa muvaffak oldu, büyük generallardan ve doktorlardan himaye gördü. O, bilhassa beden terbiyesi ile uğraşıyordu. Fıransada millî jimnastiğin yaratıcısı Amoros dur. Metodun da bedenî eksersizlerle azayı tedricen inkişaf ettirirken, ruhun fakültelerini de işletmeği ve inkişaf ettirmeği ister. Usulüne dair iki ciltlik bir eser yazmıştır, bu kitabın adı : (Nouveau manuel d'éducation physique, gymnastique et morale) dır.

Bu manüel bütün beden terbiyesi öğretmenlerine tavsiye edilebilecek bir kıymette dir. Üstad Selim Sırrı, Amoros sistemini şu satırlarla anlatmaktadır :

= Amoros, askerî atletler, veya atlet askerler yetiştirmeği gaye edinmiştir. O, lüzumuna kani olduğu en zor, en yorucu talimleri hiç bir tedric gözetmeden yaptırır. Vücuda getirdiği jimnastik salonunda, harpte tesadüf edilebilecek her türlü tabi'î ve sun'î manialarin küçük örneklerini yapmıştır. Jimnastik mütemadi bir uğraşma ve kavga halini almıştır. Dersler göz karartıcı mahiyette tehlikeli mümareselerden ibaret olmuştur.

Amoros, kendi tarzını on yedi kısma ayırır, ve sisteminin gayesini şöyle tasvir eder :

(Jimnastik insanı daha cesur, daha zeki, daha hassas, daha kuvvetli, daha becerikli bir hâle koyar. Jimnastik yapanlar, mevsimlerin değişmesinden, havaların ıttıradsızlığından müteessir olmazlar. Hayatın bütün zahmet ve meşakkatlarına tahammül ederler.) [1]

[1] Selim Sırrı, Beden Terbiyesi S. 74 - 75

Saadet ve öğretmen

SİR JOHN LUBBOCK

Türkçeye çeviren
Lise İngilizçe öğretmeni
M GÜLBAHAR

Hepimiz barış ve saadeti isteriz, ve bundan fazlasını beklemeyiz. Her ikisi nasıl temin edilir, ve neye bağlıdır?

Para, dostlar, sıhhat, kuvvet, bilgi bizi mes'ut edemez. Saadeti bunlar yaratır, fakat hiç biri bizi mesut edemez. Tabiat hûkmünü icra eder, bize şöhret, sıhhat, para, uzun ömür, ve güzellik verebilir, fakat yine bizi mesut edemezler. Herkes elinden geldiği kadar kendini mesut etmiye çalışmalıdır.

Hayat, büyük bir hediyedir, biz akıl ve görgü senelerine vardıkça, çoğumuz kendi kendimize (varlığımızın başlıca gayesi nedir) diye sormağa başlarız. İşlerin en hayırlısı eyilik etmek olduğunu, eylikten hiç anlamayanlar bile dünyaya gelmekten başlıca gaye, elimizden geldiği kadar insanların saadetine yardım etmek olduğunu, nihayet umumî bir kaide olarak kabûl ve itiraf edeceklerdir, Başlıca gayemiz, kendimizi mes'ut etmek olmamalıdır. Hele hodbince aranırsa aslâ elde edilemez.

Hayatta bir çok eğlencelerimiz olabilir, fakat bunlar bize tahakküm etmemelidir. Aksi takdirde bizi ergeç teessür ve nedamete düşürür. Kendini gâh zevke, gâh nedamete sürükliyen bu iki (vefasız ve merhametsiz nefis kumandanı) na kaptıran insandan daha sefil bir köle tasavvur edilebilirmi?

Eğer öğretmenler ödevin saadetini anlattıkları kadar, saadetin ödevleri üzerinde de durabilseler, dünyanın daha güzel yaşanılır bir hâle geleceğine inanım vardır. Zira biz ancak başkalarının saadetine yardım etmek suretile mesut olabiliriz.

Öğretmek gayesini güden genç öğretmenler, ağır mesuliyetler altındadır. Onlar yalnız çocukları değil, fakat bir cemiyeti aydınlatmaktadırlar. Gündüzleri sınıflarda her birinin başka başka karekteri olan çocuklarla meşguldür.

Bu çocukların en iyi vasıflarını anlayıp yönetmek kolay bir iş değildir. Çocuklar okuldan evlerine dönünce öğretmenlerin ödevi bitmiş olmaz. Boş vakitlerini bu defa daha yaşlı insanları tenvire ve kurullarda fahrî çalışmalara hasrederler.

Bilhassa küçük köy öğretmenleri, halka muhtelif sahada devrimin faydalarını ve yeni fikirlerin mana ve eyiliklerini anlatmak fırsatına maliktir. Onlar aynı zamanda eski usûller ve batıl itikatlarla uğraşmak mecburiyetinde kalırlar. Fakat öğretmenler kendilerini köylülere sevdirerek ve saydırarak iş yaparlar. Umumiyetle öğretmenler kendilerini düşünmezler. Yurtlarına ve cemiyete candan yardım etmeleri, onların hakikî karekterini gösterir.

Şehir hayatının bütün konfor, ve bahşettiği fırsatları terkederek uzak ve ıssız yerlerde çalışmaya candan isteklidirler. Onun en büyük mükâfatı, yetiştirdiği gençlerden gördüğü saygıdır. Böyle yerlerde çalışan sadık ve kanaatkâr öğretmenlerle bir memleket iftihar edebilir. Bu genç öğretmen ordusu, yurdun iyiliği ve korumu için, bilhassa insanlığın en büyük düşmanı olan cehalete karşı savaşta canlarını bile vermeğe hazırdırlar.

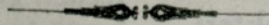
Çocuklara nasihat

SİR. THOMAS

Nasihat pek çok ve her yerde işitilir, fakat ne yazık ki pek azı tutulur. Ben burada uzun uzadıya nasihat edecek değilim. Yalnız nasihatların özü addettiğim bazı tavsiyelerde bulunacağım.

(Bütün hayatını alâkadar eden, ve henüz tahsil ettiğin yüce okulda - çalışırken, seciyeli, sağlam, yurt ve ulus sever - olmağa gayret et). Hayatta şerefli başarı bunların müvazi gitmesile kabildir. Vicdanının emrettiği gibi çalış, farazî işleri bir tarafa bırak, nazik ve alçak gönüllü ol. Sizi özenle yetiştirmeğe çalışan öğretmenlerinizi candan dinleyiniz. Size verdikleri bir vazifeyi, vazife olduğu için değil, öğrenmek ve faydalanmak için yapınız.

Her hangi mesleğe intisap ederseniz ediniz gayret, metanet, istikamet, çabuk kavrayış esaslarına riayet etmek lâzımdır. Açıkta kalacağınızdan hiç korkmayınız. Yapılacak çok iş vardır. Eğer kurullar hakkile teşekkül etmişse, nerede ve ne iş olursa olsun çalışmak isteyenlere iş bulabilir. Bulduğun işi kabûl etmenizi tavsiye ederim, zira cemiyete hizmeti geçen bir meslek, hiç bir zaman bayağı sayılmaz. Doğru ve düzgün çalışmadan, zorlukla karşılaşmadan elde edilen mevki'in, servetin ve başarının hiç bir kıymeti yoktur.

Halkevi tarih tetkiklerinden :

Kara Ali -- Emir Ali

İ. A. T.
H. T.

Halkevleri nizamnamesinin Dil ve Tarih koluna ait kısmında (Türk Büyükleri köşesi) diye bir fıkra vardır.

Bursa Halkevimizin ilk kuruluşunda, bu kolun komitesini teşkil eden değerli üstadlarımızın başardıkları bir çok işler arasında, nizamnamenin bu fıkrası üzerinde de çokça durulmuş, ve bu köşeyi meydana getirmek için Türklüğe hizmetleri umumî olanlardan mı , yoksa memleketin tarih ve sairesile başlıca alâkası bulunan zevattan mı başlanması lâzımgeleceğine dair çok mantikî düşünce ve mutalaalardan sonra Bursaya hizmet eden büyüklerden başlanması kabûl edilerek karara bağlanmış, ve ancak gördükleri bir çok önemli işler arasında bu (Köşe) kararının tatbikatına geçilememiş olduğunu gördük.

Herşeyin tekemmülü, ancak bırakıldığı yerden başlanmak suretile mümkün olacağını pek tabi'î bularak biz de o eseri takip etmek için bu (Köşe) işine, bırakıldığı yerden başlamak istedik. Bu

sırada karşımıza, memlekete hizmet eden büyüklerden, tercihan hangi meslek erbabından başlanması düşüncesi çıktı.

Bunun üzerinde çokça durduk. Çünkü Türkler Bursanın yeşil ovalarına, Marmaranın ılık sahillerine indikten sonra bir çok âlimler, edipler, ünlü adamlar Bursaya gelmiş, ve her sahada bir çok yararlıklar göstermişlerdir.

Nihayet bu eski Türk diyarını yâd ellerden kurtaran kahramanlardan başlamayı muvafık bulduk. Burada da ilk hatıra gelen (Balaban bey, Gazi Akdemir, Demirtaş bey) oldu. Biz o zamanlar Demirtaş mektebi muallimleri arasında bulunuyorduk. İnsanlar, muhitinin veya hislerinin tesiri altında bulunmalarından mıdır, nedir, mektebin pek yakınında terassut kulesini andıran minaresi, kayın babası Kanunî Süleymana cemile için meydana getirdiği yeni kaplıcayı süslemek hevesile mermer ve çinileri gibi şah eser pırlantaları, Sarı Rüstem tarafından söktürüldüğünden dolayı hâlâ ağlıyan, ve her ağlamak üzere açtığı ağzına bir çamur parçası, bir taş tıkanan koskoca hamamı, (şimdi gaz deposudur) ve cami, hariminde yükselen vakur taşile orada yattığını ilâneden (Demirtaş) ı tercih ediverdik. [*]

Buna binaendir ki ünlü kumandanlardan olan, ve tercihan Köşe için seçilen Demirtaşın babası Aygut Alp oğlu Kara Alinin yattığı yerin bilinmesi, hem Köşenin, ve hem de mektebin tarihçesinin çok işine yarayacağı düşüncesile komitece bunun araştırılması üzerinde önemle duruldu.

Bu sırada Gemliğin cenup doğusunda da ve Katırlı dağlarının Gemlik körfezi yakınında nihayet bulduğu bir tepe üzerindeki (Omur-

[*] Demirtaşa bir piyes dahi yazılmıştır ki ilerde neşredilecektir.

bey) köyünde (Ali baba, Ali dede) adıyle anılan (bir yatır) bulunduğu, ve halkın hacet için buna adaklar yaptığı haber alınması üzerine bu hususta incelemeler yapılmak için oraya gidildi. Köyün ihtiyarlarile görüşüldü. Kimisi bunun alelâde bir Dede olduğunu, ve köy kurulmazdan evvel burada bulunduğunu ihtiyarlardan işittiklerini, hâtta köyde bir evin avlusunda da bunun karısı yattığını, ve geceleri fenerle Ali baba karısını ziyarete geldiğini gördüklerini efsanevî bir şekilde söylediler.

İçlerinden münevverce olanları da, bu Ali babanın Demirtaşın babası olduğunu, buna (Kör Ali baba) (Hereke zaferi nişanesi) dahi denildiğini, vasiyeti üzerine bir taraftan Gemliği bir tarafından İznik'i görmek için bu tepeciğe [*] defnedildiğini tevatüren işittiklerini hikâye ettiler. Köyden bir kaç kişi alarak mezarın başına gittik. Mezar ekseri köylerin mürtefi yerlerinde yatan dede dedikleri, ve an'ane halinde her yıl oralarda bahar bayramı yaptıkları mezarlar gibi işlenmemiş iki taş arasında üzeri ufak taşlarla tümseldilmiş bir halde bulunuyordu. Bize daha ziyade emniyet verebilmek için amele tutarak kabri bir metreye yakın derinlikte kazdırdık. İçinde kemik ve saire gibi mezara delâlet eder hiç bir şey bulunamadı.

Bu halden çok müteessir olmakla beraber yine azmimizi kırmadık. Çünkü; mezar kadimen harman ve ilkbahar bayram yeri olan bir tepenin mail kısmına yakın fundalıklar içinde bulunuyordu. Bu mezarın bayram sahasını ve harman yerini genişletmek üzere yıldan yıla mezarın biraz daha kenara itilmek suretile nihayet o tepeciğin mail sathında karar kıldığı ve taşlarının da toprağın yü-

[*] Halk ağzından: İznik ve Gemlik alınmadan ölürsem beni onların her ikisini de görebilecek bir yere defnedin. Rivayetlerini burada da işittik.

zünde bulunması itibarile bunun hakikî bir mezar olduğu kanaatı köylülerle görüşme neticesinde bir kat daha kuvvetlendi.

Binaenaleyh aksi sabit oluncaya kadar Kara Alinin mezarı burasıdır demek pek doğrudur. Kara Aliye (Taz Ali) dahi denildiğini Abdülkadir bey Bursa kılavuzunda yazmış. Ve filhakika İznik muhasara kulelerinden biri olan Taz Ali kulesi altındaki dere içinde Draz Ali (Halk ağzında) adında bir köy varsa da, ne oralarda ve ne de Hereke taraflarında ve Emir Ali adasında mezara dair hiç bir emare ve rivayet işitilmemiştir. Bir çok yerlerde olduğu gibi Gemlik yakınlarında da (Karaca Ali, Genç Ali) adlarında köyler varsa da buralarda da yapılan tetkiklerde böyle bir dede ve mezar bulunamamıştır.

Bursa kütüphanelerindeki yazma (Tıp) kitapları

NAZIM YÜCELT

Nüzhe-tül ebdân fî tercemei gâye-tül itkan :

Ulucami kütüphanesi: Fihristin tababet kısmında yazılıdır. (12) numarada kaydedilmiştir. (334) varaktan ibarettir. Bu kitabın aslından kopya olması çok muhtemeldir. Çünkü muhtelif nesih yazı ile yazılmıştır. Kitabın üzerinde 16 Recep 1276 tarihi vardır. Müfredatı tıpdan bâhisdir. Bu eser hakkında kitabın birinci varakında hulâsatan şöyle bahsediliyor.

(Dördüncü Mehmet zamanında baş doktor olan Salih bin Nasrullâh tarafından (gâye-tül-itkan fî tedbiri bedenül insan) adlı bir eser yazılmış, ve eserin temize çekilmesine meydan kalmadan muharrir vefat etmiştir, (1080 hicrî). Bilahara muharririn oğlu Doktor Yahya, eseri temize çekmeğe teşebbüs etmiş ise de o da (Sadareti Rum) a tayin edilmesile eser, yine müsvedde halinde kalmıştır. Bilâhara İstanbulda Fatih hastanesi birinci doktoru Ahmed Ebül Es'ad tarafından eser temize çekilmiş, ve adına (gâye-tül itkan fî tedbiril insan) denil-

miştir. Daha sonra doktor Mustafa Ebül-Feyzi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Kitabın Türkçeye çevrilmesi hakkında eserin başında izahat verdikten sonra (imdi böyle bir kitabı celilüş-şânın tercümesi dahî bir isimle müsemmâ olmaklığa sezadar olmağla tercümei mezbure (Nüzhetül ebdân fî tercemeti gâyetül itkan) ismile tesmiye olunmuştur) denilmektedir.

Gâyetül itkan fî tedbiri bedenül insan :

Ulucami kütüphanesi: Tıp kitapları kısmında (10) numarada kayıtlıdır. Kitabı yazan (Salih bin Nasrullah) dır. (11) Cemaziyel âhır (1151) tarihinde Çorumlu Halil bin İbrahim adlı bir zat tarafından kopya edilmiştir. 163 varaktır. Yazı nesihtir. Müfredatı tıptan bâhistir. (Nüzhetül ebdân fî tercemetü gâyetül itkan) ile arasında fark vardır. Bahisler birbirini tutuyorsa da cümle ve ifade çok değişiktir.

Tıp müfredatı :

Genel kütüphane Emirbuharî kısmı. (409) numarada kayıtlı. Eb'adı 22X 16. 141 varak. Yazan belli değil. 1166 hicrîde yazılmıştır.

Risalei Ataiye:

Genel kütüphane. Moralı kısmı. (1/806) numarada kayıtlı. Eb'adı 13X18 (34) yaprak. Yazan: Hızır bin Ömerül Atûfî. 908 hicrîde yazılmış. Dört fasıl ve bir hatimeden ibaret.

1 inci fasıl : Aksırmak

2 inci fasıl : Aksırmanın faydası

3 üncü fasıl : Aksırmanın zararları

4 üncü fasıl : Aksırmayı meneden şeyler. Aksırtıcı şeyler.

Hatime: Aksırmaya dair peygamberin sözleri ve şeriatın hükümleri.

Minhâcüş - şifâ fî tıbbilkimya :

Genel kütüphane. Moralı kısmı. (808) numarada kayıtlı. Eb'âd 21X14. Sahife (190) yazan: Ömer Şifaî. Yazıldığı tarih: 1116 kitap 1123 de Mehmet oğlu Yusuf tarafından kopya edilmiştir. Kimyadan bâhistir.

Gâyetülbeyan :

Genel kütüphane. Moralı kısmı. (807) numarada kayıtlı. Eb'âdı 21X14. 306 varak ve baştan 18 sahife noksan.

(1148) de yazılmış, müfredatı tıptan bâhistir.

Mücerrebnâme :

Genel kütüphane. Moralı kısmı. 810 numarada kayıtlı. Eb'âdı 21X15. 79 yaprak. Yazıldığı: 873 hicrî. İlâçlardan bâhistir.

16 baptan ibarettir: (1) Tiryak (2) ma'cun (3) envai müshilât (4) tılâ (5) kabız deva, ve buhurlar (6) Fitle (7) şerbetler (8) Göz ilâçları. (9) Kurs ve lohuklar. (10) cerahatleri kesen ilâçlar. (11) Merhemler ve yağlar. (12) Hukna (13) Müshiller. (14) haplar. (15) Ağız ve diş ilâçları. (16) su'utlar ve nutûellr.

Kitaptan bir müshil ilâcı nümune olarak alındı.

(Bir olmuş karpuzu deleler. İçine bir pare şeker koyalar. Ol karpuzun deliğini kapayalar. Ol karpuzu hamur içinde koyasız bir ıssı furunda veya tandırda koyasız andan sonra çıkarasız, hamuru giderüp ol karpuzu sıkasız. Suyun alasız, ol suyun bir içimine buçuk dirhem sekamunyayı meşvî ezüp veresiz).

Feyziyye:

Genel kütüphane. Moralı kısmı 87 numarada kayıtlı. Eb'âdı 21X14. (97) yaprak. Yazan: Mustafa Feyzi bin Mehmet. 1205de yazılmış. Edviye luğatlerinden bahseder.

Tıptan bir risale :

Genel kütüphane. 208 numarada mukayyed. Eb'adı 21X14. 49 yaprak. yazan: Ahmed yegânî. Yazıldığı tarih belli değil. Arabca. Metin kadar kenarlarda dağınık olarak yazılmış meşruhat var. Bu meşruhat kısmen Türkçe.

Muhtasar :

Genel kütüphane. Eminiye kısmı. 309 numarada kayıtlı. 17X12 eb'âdında. 81 varak. Yazan: Mehmet bin Alaaddin. 897 de yazılmış. Arabca. Müfredatı tıptan bâhistir.

Menafiûn-nâs :

Genel kütüphane. Eminiye kısmı. Numara: hususî 8 kayıtlı. 20X15 eb'âdında, 87 yaprak. Yazan Derviş Niadî bin Tursun bin Turmuş. 1116 da yazılmış. İlaçlardan bâhistir.

Şifaül - fuâd :

Genel kütüphane. Baba efendi kısmı. 2113 umumî numarada kayıtlı. 19 X 31

eb'âdında. 111 varak. Yazan: Zeynelabidin bin Halilüt tabib. Kitap muharrir tarafından dördüncü Murad zamanında 1049 hicrî tarihinden evvel yazılmış. (1121) hicrî tarihinde kopya edilmiş. 17 fasıldan ibarettir.

Birinci fasıl yemeğe, ikinci fasıl su içmeğe, üçüncü fasıl hayvan tabiatlarına ve insan vücuduna müteallık faydasına, dördüncü fasıl et ve faydasına, beşinci fasıl av hayvanları eti ve faydasına, altıncı fasıl kuş etine, yedinci fasıl balıklara, sekizinci fasıl sütten yapılan şeylere ve faydasına, dokuzuncu fasıl taze yemişlere, onuncu fasıl kuru yemişlere, on birinci fasıl taze otlara, on ikinci fasıl hoş kokulu çiçeklere, on üçüncü fasıl hoş kokulu buhurlara, on dördüncü fasıl cevahire ve vücudu insana olan faydasına, on beşinci fasıl elbiseye, on altıncı fasıl saç ve sakal kıllaına, on yedinci fasıl şişmanlattıran ve kuvvetlendiren ilâçlara dairdir.

Kitabın sonunda müellif şöyle diyor:

(Bu kitabın te'lifine tarihi mezbur Cemaziyelâharesinin evasıtında mübaşeret olunub ol zaman bu fakir, mahmiyei İstanbulda ebülfeth Sultan Mehemmed hân Eskenehullâhü teâlâ bimebuhatül cinan bina eylediği Bîmaristanda reisül-etibbâ idim. On yedi günde tesvid idüb ve temam eyledim elhamdülillâh . . . .)

Bu kitabın içinde iki kitap daha mevcuttur, ve bazı notlar vardır.

Fusulü erba'a ve fusulü erba'anın tabiatlarına dair:

Genel kütüphane. Eşref zade kısmı. (1) husûsî numara. (12) sayfa. Eb'âdı 16X21. 1187 de kopya edilmiş. Dört mevsimden ve onun tabiatlarından bâhistir. Arabcadır. Eser ibni Sinânın dır.

(Arkası var)

Düzeltme:

20. inci sayının 42. inci sahifesindeki « Bursanın Türk tababetindeki yeri » adlı makaledeki hicrî tarihlerin milâdî tarihlere çevrilmesi yanlış yapılmıştır. Şu yolda düzeltilecektir:

Makalenin 44. üncü sahifesindeki haşiyede « 1813 » tarihi « 1746 »; ayni sahifenin « Çiçekci Ebubekir zade Tabib Ali efendi » bölümüddeki « 1800 » tarihi « 1734 »; 45. inci sahifenin ikinci sütunundaki « 1815 » tarihi « 1748 »; 46. ıncı sahifenin ikinci sütunundaki « 1814 » tarihi « 1747 » olacaktır.

Tarihte Bursa sanatları

MÜMTAZ ŞÜKRÜ EĞİLMEZ

Osmanlı Türkleri Bursayı aldıkları zaman, şehir, hisar içinden ibaretti Surların etrafı kâmilen bağlık bahçelik idi. Gökdere, Zafer meydanından, altıparmaktan akıyordu. Bu gün küçük bir köy olan " Kite „ de Bursa kadar mühim ve hattâ daha büyük bir tekfurluktu. Türkler "Kite„yi Bursadan evvel almışlardı. " Nilüfer hatun „ bu mühim ve ticaretgâh kasaba ile Bursayı birleştirmek için, sırf ticaret yolu yapmak kasdile Nilüfer suyu üzerindeki büyük köprüsünü yaptırmıştı. Bu köprü, osmanlı Türklerinin yaptıkları ilk kârgir köprü idi.

Orhanbey Bursayı aldıktan sonra şehri surların dışına da taşırmak istemiş; Orhan cami'i ile bir hamam ve bir imaret yaparken bir de büyük han (Emir hanı), Bey hanını da yaptırarak bunları baskınlardan, taarruzlardan, tecav'uzlardan korumak için bir divar içine aldırmıştı. (demirkapı), (taşkapı) .... bu divarın, surun kapılarıydı.

Osmanlı devleti genişleyip büyüdükçe Bursa da şarkın en mühim bir ticaret merkezi

haline gelmiş; hanlar, kervansaraylar, bedestenler... birbirini takip etmiştir.

Bey hanı, ipek hanı, kapan hanı, eski yeni han, koza hanı, pirinç hanı, hacı Ivazhanı (geyve hanı) , kütahya hanı, fidan hanı, katır hanı (ticaret odası binası yapılan yer) , bezir hanı, bali hanı, kanber hanı, tuz hanı, karacabey hanı, hacı Ivaz paşa hanı (ütücüler), yeni (Galle) pazarı hanı, kuşbazlar hanı, bayazıt paşa hanı, davut paşa hanı (tahtakale) , dogan gözü hanı, çekirge hanları, Pınar başında şimdiki kahvelerin olduğu yerde pehlivanlar hanı; Aksu, Balıklı, Soganlı, Kestel hanları, Apolyont köyü şimalinde Galya denilen yerde Demirtaş oğlu Omur bey hanı, Issız han, Sülüklü han..

Bursa ticaret ve iktisadiyatının ne kadar önemli, ne kadar büyük ve geniş olduğunu açıkca gösteren canlı vesikalardır.

Bu büyük hanlar, kervansaraylar şarktan garptan gelen kervanlarla dolup taşardı.

Bursa çarşılarında dünyanın dört tarafından gelmiş her çeşit ve her milletin tüccarları bulunurdu.

Bursa; şarkın en kalabalık bir şehri, en önemli bir san'at ve ticaret beldesiydi. Kervanlar birbirini takiben, mütemadiyen gelip giderdi. Lehli, Venedikli, Cinevizli, Fransız tüccarlar; Türk, Arap, Acem, Hindli ve Asyalı tacirlerle Bursada buluşurdu. Hanlar, sokaklar, çarşılar her milletten, her cins adamlarla dolup taşardı. İrandan ham ipek gelir, burada dokunur. avrupaya gönderilirdi.

Bursa, bütün Anadoluya, İrana, Turana, Hinde; Avrupaya; şarka ve garba, dört bir tarafa, en nefis mallarını satar, yollardı. Bu hâl Bursada her çeşit sanayiin ilerlelemesine, büyümesine pek büyük tesirler yapmıştır.

Bilhassa on dördüncü asrın sonlarına doğru Bursada ipekcilik ve ipekli kumaşcılık pek ziyade ilerlemişti; O vakitler, san'atca dünyanın en ileri gitmiş memleketlerinden olan İran ve Lehistan; şah ve krallarının ; kendi sarayları ve aileleri ihtiyacı için Bursaya hususî hey'etler göndererek kumaş ve saire aldık-

larını Bursa evkaf mahzenindeki mahkeme sicillerinden öğreniyoruz. Yine sicillerden öğrendiğimize göre Bursanın belli başlı san'atlarının en önemli ve en büyüğü, kozacılık, ipekcilik, kumaşcılık ve kadifecilikti.

Bursa kadife tezgâhları dünyanın en güzel ve en nefis kadifelerini dokurdu. Esasen ipekcilik ve ipek sanayii, Türkün en eski bir sanatıydı. Türkler bu sanat üzerinde pek çok çalışmışlar; Avrupa koyu karanlık bir cehil içinde iken bir çok eserler yazarak halka dağıtmışlardır. Çinlilerin (Lisü) dedikleri büyük Türk hâkanı Cengizin oğlu Kubilây han 1274 de Mongol kralı olduğu zaman (ipek tarımı ve ipekli kumaş yapılması) adlı meşhur bir kitap yazdırmış, halka dağıtmıştır.

Coğrafiyundan (İbnihankal) Mervede onuncu asırda ve (Şahabettin Ebulgıyas), on dördüncü asısırda Türklerin pek nefis ipekli kumaşlar yaptıklarını kitaplarında yazıyorlar...

Türkler; bu eski ve nefis sanatlarını Bursada en mükemmel bâle getirmişlezdi. Bursa ipekli kumaş ve kadifeleri dünyanın her tarafında en büyük rağbet ve hahişle kapışılıyordu. Bunlardan madâ :

Her nevi Yün, Pamuk, Kıl dokuma sanayii, Havluculuk, Silâhçılık, Boyacılık, Demircilik, Araba yapıcılığı, Camcılık, Debağlık, Saraçlık, Dikicilik, Mutaflık, Kâğıt, kalem, Mürekkep sanayii; Toprak sanatları, Sabunculuk, Gül yağcılık ve Itrıyatçılık, Gümüş sanayii, Simkeşlik, Kuyumculuk ve Altun işleri.. gibi daha bir çok, mütenevvi sanatlar da Bursada pek ilerlemişti. Bursa civarında işletildiklerini yine sicillerden öğrendiğimiz Gümüş madenlerinden çıkarılan Gümüşler, Bursada tel, tezyinat ve para olarak işlenirdi..

***

Eski Esnaf ve San'at teşkilâtı :

Türkler yeni Osmanlı İmparatorluğunu kurarken san'atı ve ticareti de ihmal etmiş değillerdi. Kurulan yeni devlette, askerlik gibi, ticaret ve sanayi de, o zamana göre, en mükemmel bir şekilde organize edilmişti.

O vakitler; dünyanın hiç

bir tarafında bulunmayan, yegâne muntazam ordu, Yeniçerilik, kurulurken ticaret ve sanayi de intizam ve disiplin altına alınmıştı. Bir takım türeler konulmuş; bu türeler titiz ve kıskanç bir itina ile tatbik edilmişti.

Bu türeye göre sanatkârlar çıraklıktan yetişirdi. Her esnaf toplu bir halde ve sıkı bir inzibat altında idi. Her esnafın işlerine bakan bir ustabaşısı (buna yiğit başı da diyorlardı), bir kethüdası vardı. İnzibat ve intizam kethüdalarla yiğit başılar tarafından temin edilirdi. Bunlardan ma'da bir de şeyh ve ehli hibre vardı [*] Esnaf arasında her hangi bir mesele çıktığı zaman bu dort zate baş vurulur, ve onların verdiği hüküm ve kararlar tatbık edilirdi. Bunların verdikleri kararlar, lüzum görülürse, kadılara bildirilerek mahkeme sicillerine geçirilir; padişaha arzedilerek fermanlar çıkartılırdı.

Kethüdaları esnaf intihap eyler, hükûmet tayin ederdi.

Sonraları bunlar, devletin doğrudan doğruya tayin ettiği (İhtisap ağası) nın idaresine bırakılmıştı.

[*] Sokullu: Ahmet Refik

Dükkânlar ve imalâthaneler hakıkî lüzumuna göre açılırdı. Hiç kimse istediği yerde ve istediği gibi dükkân veya imalâthane açamazdı. Dükkân veya imalâthane açabilmek için de mutlaka o sanattan olmak, ve ustalığa terfi etmiş bulunmak şarttı. Usta olabilmek bir takım formaliteye tâbidi. Ustalar mutlaka çıraklıktan yetişirlerdi.

Çıraklar uzun müddet o sanatta çalıştıktan ve liyakat ve kabiliyetleri ustasınca takdir edildikten sonra kalfalığa terfi ederlerdi. Bu terfi bir törenle yapılırdı.

Çırak, kalfalığa liyakat kazanınca, ustası esnafa, yiğitbaşı ve kethüdaya haber verir: Bir tatil günü, tören günü olarak kararlaştırılırdı. O gün bütün esnaf toplanır, Pınarbaşı, Çağlayan, Abdal-Murat, Aydede gibi bir mesireye toplu bir halde gidilir; orada kazanlarla et, pilâv, helva pişirilir; oyunlar, güreşler yapılır, (Yiğitbaşı) tarafından çırağa peştemal bağlanmak suretile (kalfalık)

verilir, dualar edilirdi. Bu törenin masrafı esnaf sandığından ödenirdi.

Kalfalıktan ustalığa terfi edebilmek için yine uzun senler çalışmak ve sanatı bütün inceliğile kavramak lâzımdı. Bu suretle yetişen bir kalfanın usta olabilmesi için bir ustalığın açılması şarttı.

Bir usta öldüğü veya ustalıktan çekildiği zaman en kıdemli ve hak sahibi olan kalfa, bu ustalığa geçirilirdi. Kalfalıktan ustalığa geçmek için de, çıraklıktan kalfalığa terfide yapıldığı gibi tören yapılır; kuzular kesilir, pilâvlar yapılır, helvalar basılır : oyunlar, eğlenceler, güreşler yapılır; bütün gün eğlenilir, sonra huşu'la dualar edilirdi.

Dükkânlar ve imalâthaneler muayyen ve mahduttu. Kaç dükkân veya imalâthaneye ihtivaç varsa o kadar dükkân veya imalâthane açtırılır, fazlasına izin verilmezdi. Buna (Ustalık) derlerdi. Meselâ kadifeciler.. (elli ustalık) denildiği zaman elli kadife imalâthanesi demekti. Bundan fazla imalâthane açılmasına izin verilmezdi.

Sürüm artmış; talep fazlalaşmış, mevcut ustalıklar kâfi gelmemiye başlamışsa esnaf Yiğitbaşının başkanlığında toplanır (yeni bir dükkân veya imalâthane açılmasından esnafa zarar gelmiyeceği ve yeni bir dükkân veya imalathane daha açılmasına lüzum olduğu) kararı verildikten sonra yeniden bir dükkân veya imalâthane açılmasına izin verildi.

Bir esnaf, diğer esnafın yaptığını yapamaz; sattığını satamazdı. Meselâ: Bakkallar sabun satamazdı. Sabuncular ayrı bir esnaftı. Sabun yapmak ve satmak hakkı yalnız sabunculara verilmişti. Pamuğu yalnız hallaçlar satabilirdi. Kasaplar kestikleri hayvanların derilerini Bursa dabakhanelerine; ve dabaklar da işledikleri derileri Bursa dikicilerine, ve saraçlarına vermiye mecburdular. Dışarıya ancak ihtiyaçtan fazla olanlar, ve ancak esnaf kararile satılabilirdi.

Bütün esnaf sıkı bir disiplin altında idi. Her esnaf yaptığı malı usta başıya göstermek ve onun muvafakatini almak mecburiyetinde idi.

Usta başı, ve kethüda, o malı görmedikçe, hileli olmadığı anlaşılmadıkça satışa çıkarılamazdı.

Meselâ: İpekli kumaşlar; eni, boyu, çözgüsü, atkısı, boyası ve ütüsü matluba muvafık değilse derhal imha edilir, yapana çok şiddetli cezalar verilir, trzgâhları parçalanır, kendisi işten men edilirdi (sicil: 21/177)

Hileli ve bozuk malların piyasaya çıkarılması ıhtimali yoktu.

Her esnaf kefalete bağlı idi. Seyyar sokak satıcıları bile kefil vermiye mecburdular. Kefilsiz kimse çalışamaz, yapamaz, satamazdı.

Bir kalfa, ustalık açıldığı ve imtihan verip de usta olduğu zaman o dükkânın bütün alât ve edevatını satın alırlardı. Buna (Ustalık) denilirdi. Esnaf adedi ustalıkla ölçülürdü. Mumcular şu kadar ustalık, Sabuncular bu kadar ustalık... V. S. denilirdi. Faraza yüz ustalık demek, yüz tane İmalâthane demekti.

Ustaların elinde beratları, fermanları bulunurdu. Bir usta paraya sıkıldığı zaman bu ustalığı rehine koyarak ödünç para alırdı. Ustalığın rehine konması, çıkarılması ödünç para alma veya verme usta başı, yiğit başı tarafında tutulnn esnaf defterine kaydedilirdi.

Ustalar kalfa ve çıraklarına baba gibi muamele ederlerdi. Kalfa ve çıraklar hastalandıkları, veya her hangi bir müşküle, sıkıntıya uğradıkları zaman ustalar bakar; baktırır, her bir dertlerile alâkadar olurdu. Esnaf arasında sıkı bir tesanüt ve ahenk vardı. Bir usta hastalanıp bir gün dükkânına gelemese diğer ustalar toplanarak iyadetine giderlerdi. Eli boş gitmek en büyük ayıptı. Akşam ezanından evvel dükkânlar kapanır, uasta ustaya (çorbalık) lar (deva) lar götürülürdü. Her esnafın bir (Esnaf sandığı) vardı. Hastalara, muhtaçlara bu sandıktan yardım edilirdi. Sandık kayıtlarını Yiğit başı tutardı. Her esnafın ayrı bir çarşısı vardı. Bu çarşı ustalıklara ayrılmıştı. Her çarşının bir değnekçisi ve büyüklüğüne göre bir veya müteaddit (pazvant - pazu bent) bekçisi vardı. Bunlar Kethüdanın em-

rinde idiler. Kethüda da Yiğit başının mahiyetinde idi. En büyü âmir de (Kadı) idi.

Esnaf arasında müesses bir âdab ve erkân vardı. Bu âdab ve erkâna riayette kusur edenlere ihtarda bulunulur; tekrar ederse (Yolsuz) edilirdi. (Yolsuz edilmek) sanatını yapmağa izin vermemek demekti.

(Yolsuz) olmak en büyük ayıp ve kusur idi. (Yolsuz) edilmiş olan her hangi çırak, kalfa ve usta esnaf arasında haysiyet ve şerefini kaybetmiş demekti. Kendisine itibar edilmez, her kesten istiskal görürdü.

Esnaf (yolsuz) edilmekten pek ziyade korkar, çekinir; etvar ve harekâtına, işine son derece dikkat ederdi.

*
* *

Usta başı Ahmet ağa

Merhum üstat Ahmet Rasimin, bizdeki esnaf teşkilâtının altmış yetmiş sene evelki son şeklini canlandıran güzel bir yazısını, üstadın (gülüp ağladıklarım) eserinden iktibas ediyorum :

«Çocukluğumda (Şehzade camii) meydanında usturacılar, onların da ayrıca bir kahvesi vardı. (Ahmet ağa) namında ihtiyar bir usta, bu kahvede sabahtan akşama kadar oturur; çırakları, kalfaları işlerlerdi. Ağanın o meydanda nüfuzu cari idi, herkese karışırdı; hatta biz mini minilerin kavga ettiğimizi gördü mü, kunduraları çeker, üzerimize yürür, en ufağımızın kulağını çeker, büyüceğimize de bir iki hafif tokat indirirdi.

Bundan ma'da kocasından ayrılmış kadınlara akıl öğretir, açıkta kalmış olanlara iş bulur, başı sıkılmış tanıdıklara dal kese ikraz eder, cami kayyumunu azarlar, sesi parlak çıksın diye müezzine tatlı yedirir, koç döğüştürenlerle azim mubahasaya girer, horozcuları kovar, salı pazarında el arkada dolaşır; Ihtiyar, dul kadınları aldatmasınlar diye nezaret eder, fakat her cuma namazdan sonra usturacı ustalarını, kalfalarını etrafına toplar, esnaf vukuatını dinlerdi.

Anlamadan ben de dinlerdim; bu cemiyette verilen kararlar hemen şöyleydi :

— Salih usta; sen Alinin gündeliğini kırk para daha arttır; o artık geldi yetişti.

— Veli usta: o senin çırak Hüseyinin ayağına bir yemeni al; günahtır.

— Murat kalfa! niye Mehmedi o kadar döğdün?.. Bir gündeliğini vereceksin!..

Cemal usta; o senin büyük taş gibi bir taş var yerde duruyor, ister isen bir kere bak.

Ne tuhaf şey?. esnafın içine hırsız da girdi. Herif üç ustura vermiş, hayır, iki verdin diye kavga, gürültü. Bu nasıl hâl?. Esnaf gayreti, namusu yok mu? Böylelerini aranızdan kovun.

— Hasan usta taşınacakmış, yarın çıraklarınızı yollayın da yardım etsinler.

— Hastamız var mı?..

(Var) denilecek olursa;

Biraz para toplayıp gönderelim, alın benden yirmi kuruş!.. Gelecek hafta yine düşünürüz.

— Kahveci! Ağalara birer kahve!

İşte bundan sonra cemiyet gelecek cuma günü yine toplanmak üzere birer ikişer dağılırdı. Ustalar (allaha ısmarladık) der, çekilirler; kalfalar el öperler; giderler: sıra bize gelirdi. Öyleya meydanın şenliğiyiz, döğer ama sever de.

— Kahveci!.. Çocuklara da birer lokum!».

*
* *

Gedikler

Gedikler, yukarıda bahsettiğimiz (Ustalık) lardan doğmuştur.

Gedikler; Osmanlı imparatorluğunun tedenni ve inhitat senelerinin mahsulüdür. O güzel, o muntazam, o disiplinli esnaf teşkilâtı da, tıpkı Yeniçerilik gibi, devletin inhitatiyle bozulmağa başlayınca gedikler ortaya çıkmıştır.

Bir devletin sukutunun, bütün teşkilâtta nasıl hep birden başladığının bin bir misalinden biri de (Gedikler) dir.

Devlet çürümeğe, inhitata, başlayınca, Yeniçerilik gibi, esnaf teşkilâtı da, o güzel ve sıkı durumunu, tutumunu muhafaza edememiş, o da bozulmağa başlamıştır.

Yukarda bahsettiğimiz gibi her san'at ve ticaret şubesi (Ustalık) lara ayrılmıştı. O san'at veya ticaret (Ustalık) la ölçülürdü.

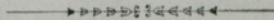
Bu vaziyet karşısında ustalığın bittabi büyük bir kıymet ve ehemmiyeti vardı. (Ustalık) bir nevi imtiyaz ve inhisar mahiyetinde idi.

Bunun için ustalar para ve sâire hususunda bir çok kolaylıklara, yardımlara mazhar idiler. Paraya sıkılınca (Ustalık) ı rehine koyarak para bulabilirdi. İlk zamanlarda (Ustalık) ı rehine koymak da hoş görülmez, ayıp ve âdeta küçüklük gibi telâkki edilirdi. Bu şekilde esnaf defterine geçmeği hiç bir esnaf istemez, mümkün olduğu kadar bundan kaçınır, sakınırdı. Ustalar arasında yapılan ikraz ve istikrazlar ekseriya senetsiz, ve yazısız, gizlice yapılırdı.

Usta kalfasını veya emin bir adamını gizlice itimat ettiği zate göndererek bir selâmla istediği kadar parayı senetsiz ve yazısız alabilirdi.

Yıllar geçtikçe, imparatorluk sukut ve inhitata başlayınca, memlekette (Akça) derdi çıkınca, osmanlı imparatorluğunun ölümüne kadar kurtulamadığı malî buhranlar şiddetlendikçe, bu eski durum da değişmiş (Ustalık) lar pervasızca rehine konmağa, hattâ satılmağa başlanmıştır ki (Gedikler) buradan çıkmıştır. (Gedik) demek, (Ustalık) demektir.

İlk zamanlarda ustalığın rehine konup çıkarılması yalnız esnaf defterine kaydedilirdi. Esnaf teşkilâtının sıkı durum ve tutumu gevşemeğe başlayınca esnaf defterlerinin kayıtlarının birer sureti alana ve verene verilmeğe başlanmış, buna (suret) demişler..

«*Münazarai Sultanı - Bahar bâ şehriyarı - Şitâ*»

Yazan :
Bursalı Lâmiî ÇELEBİ

Çeviren ve kısaltan :
Mümtaz Şükrü Eğilmez

Kış Şehriyarının ünlü zemheri askerlerini toplaması ve soğukları Kasırgaya yardıma göndermesi

Kasırga; Bahar Sultana karşı durmaktan vazgeçerek sahraya çekildiğini, Kış Şehriyarına güvercin gibi uçan bir yıldızla bildirdi. Dağ diyarının bütün kalelerinin fethedildiği, bir çok ganaim alındığı haberini gönderdi.

Kış Şehriyarı bu müjdelerden pek ziyade sevinerek, demir vücutlu Zemheri askerlerini yardıma gönderdi.

Güneş, korkusundan kaçıp saklandı. Yıldızlar Kış askerlerinin hücumundan söndü. zühre yıldızının parlaklığı yok oldu Merih yıldızının elinden silâhları düştü.

Kış Şehriyarı, Kasırgaya ulaklar göndererek yeri göğü sardığını, bütün kuvvetile düşman askerine hücum etmesini, Soğuk askerlerini de gönderdiğini bildirdi. Şark rüzgârile gönderdiği mektubun Bahar Sultana iletilmesini emretti.

Kış Şehriyarının askerlerini toplayarak hareket etmek üzere olduğu haberini alan

saflar kırıcı Kasırga ilerleyerek her tarafı alt üst etti.

Şark rüzgârı da Bahar Sultanın huzuruna gelerek âdap ve erkân ile dualar ettikten sonra, Kış Şehriyarının mektubunu, parlayan bir kılıç gibi koynundan çıkararak önüne koydu. Bahar Sultanın emrile zarfı yırtarak, bir tomar olan mektubu açıp okudular.

Kış Şahriyarının Bahar Sultana gönderdiği mektup

Yazılmış ki (Kulil-lâ-hümme fâtirüs-semâvati vel'ard, âlemül-gaybü veş-şehâde...» Ey Bahar Sultanı! Sen ki zamanın mütegallibesi; şehirleri ve diyarları baştan çıkaransın! Gece gündüz içki, oyun, eğlence düşünür; yaz ve kış meclisler ve âlemlerle meşgul olursun!

Dünyada kahramanlığın ve hükümdarlığın kılıç ve kuvvetle olduğunu bir lahza düşünmedin mi? Erlik davası güdenler, süslenip bezenmekle; eğlence ve içki ile meşgul olmaz.

Saflar kırmak sevdasında olanlar, saza ve boş şeylere düşüp ve memleket durumuna lâkayt kalmazlar.

Memleket ahvali kılıcın aynasından görülür; şarap kadehinden değil. Hükûmet işi kılıçtır; şarap bardağı değil.. Muvaffakiyet; dağlarda, ovalarda taş yaslanıp toprak döşenmekle olur; içki ve hamam âlemlerile değil, Her türlü belâlara göğüs gerip durmak; miğferini giyerek savaşlara atılmak lâzımdır. Başbuğ olmak isteyenlerin; gece gündüz memleket işlerini düşünmeleri, başlarında şemalar gibi ateşler yakmaları lâzımdır. Her dakika dünya ahvalini, memleket dertlerini düşünerek içleri kan ağlamalıdır. Sen gece ve gündüz zevk ve safa, içki ve eğlence ile uğraştın. Gafil oldun. Dünyanın halini düşünmedin. Gül bahcelerinin bir gün gelip kuruyacağını aklına getirmedin. Gonceye ve Güle mağrurlandın. Yasemindeki yas, Lâledeki keder gibi olacağını düşünmedin. Nergis gibi kör olup değnekle yürüyeceğini, kimsesiz kalacağını hatırlamadın. Bülbülün sesine; Tutunun şarkı söylemesine aldandın; bunların sonu matem, dert ve gam olacağını düşünerek ağlamadın. Lâlenin bağrını bu ateş

yakar; Sünbülün âlemini bu duman doldurur. Nergis bu hâle düşelidenberi uyumıyor, göz yaşlarile ağlıyor. Servinin beli büküldü. Çınarın elleri kesildi. Görebilenlere dünyanın âkibeti ve ahvali gün gibi âşikârdır. İbret sahipleri gafil değillerdir. (Unzurû yâ ehlün-nazar fa'tebirû yâ ülilebsâr)!.

Sen bütün bunlara gözlerini yumdun, kulaklarını kapadın. Gece ve gündüz sazla sözle, içki ve eğlence ile vakit geçirdin, şaraba, çalıp söylemeğe tapındın. Allahın emirlerinden, âyetlerinden gafil oldun. Beni ateşe tapmakla ittiham ederken sen şeytana taptın!..

Senin yaptığın fena şeyleri; kabahat ve cürümlerini dünyalardan silmek, ve senin vücudunu ortadan kaldırmak için yiğit ve mert askerlerimle üzerine yürüdüm. Bana karşı durabilmek ümidi boştur. Kuvvetime kimse dayanamaz. Şimden sonra ağaçlar ve nehirler bana tâbidir. Git, yerin dibine geç!

Kış Şehriyarinin mektubundan Bahar Sultanın müteessir oluşu ve askerlerine nasihatı

Kış Şehriyarinin mektubu baştan nihayete kadar okununca Bahar Sultanın askerleri korku ve dehşet içinde kaldılar. Bahar Sultan da korkmuştu. Fakat kumandanlık icabı bu korkusunu belli etmemeğe çalışarak ;

— Ey şark rüzgârı!.. Dedi. Bilmez misin ki hakikî hükümdar Allahtır. Yer yüzündeki sultanlar, hükümdarlar mecazîdir. Kâh yükselir, kâh alçalırlar. Her saat bir değişme olur. Kişiye fenalık kendi gurur ve gafletinden, kuvvetine güvenmesinden gelir. Her doğuşun bir batışı, her çıkışın bir inişi, her yetişin bir ölüşü vardır. Dünyanın haline dikkat et. İki saat bir kararda değildir. Hükümdarlık Allahın bir hediyesidir. Çok askerle, okla, kılınçla silâhla olmaz.

Hükümdarlık yollarının nihayeti, inceliklerinin sonu yoktur. Bu dünyada ibret alınacak çok şeyler vardır. Bazan arslanı karıncaya yem yapar; bazan sivri sineği file saldırır.

Allah bir kuluna inayet kapılarını açmak dilerse evvelâ bir vakit onu derd ve mihnetle imtihan eder. Allahin âdeti böyledir. Bir düşkünü kaldırmak isterse, evvelâ bir müddet, gönlünü kederle gamla doldurur, bunu bilenler düşkünlük zamanlarında allaha düa ve şükrederler. Allahın inayetlerini ve sonsuz saadetlerini beklerler.

Kış Sehriyarının; bir takım manasız boş lâflar savurarak kuvvetinden bahsetmesi, şaşılacak şey değildir. Zamanın kendisine yâr olmasından gurura kapılmıştır. Gönlü harap, dimağı berbad olanların sözleri manasızdır.

Birkaç gün esip savursun. Feleğin bükülmez kolundan, tabiatin değişmez kanunlarından gafildir. Yakın zamanda onun zalim eli, temiz eteğimizden kesilecek; ayağı memleketimizden çekilecektir.

Onun zırhlarını, miğferlerini, kılıçlarını mum gibi eriteceğim. Onun habis kasavetinden dağları, dereleri, sahraları temizliyeceğim.

Her ne kadar şimdi hasta ve halsiz isem de yine Allahın yardımı ile onun hakkından geleceğim. Halka, askere memlekete yaptıklarının hakkını bir bir ondan alacağım. Bir içim su için bin kese halis gümüş vermedikçe, ve hizmetinde canlar eritmedikçe, bire bin vermedikçe, elimden kurtulamıyacak..

Bahar Sultan, Kış Şehriyarının elçisi olan Şark rüzgârına bu sözleri söyledikten sonra, Kış Sehriyarının gönderdiği mektubun yıkanmasını emretti.

Mektup; Nehirlerin sularile yıkanarak içinde yazılanlar silindikten, temizlendikten sonra, Şark rüzgârının önüne konuldu:

« Kış Şehriyarı, elinden geleni geri komasın !. » dediler.

Bahar Sultandan yüz bulamayan Şark rüzgârı, geldiği yere yöneldi. Kış Şehriyarına doğru yola çıktı. Yolda Kasırgaya uğrayarak Bahar Sultanın arslanca hallerini ve kahramanca sözlerini anlattı :

— « O hâlâ mağrur; Kış Şehriyarının sözlerine ehemmiyet vermedi .

***

Saf kıran Kasırganın Kaplıcaya inişi, bağ ve bahçeleri yağma edişi

Şark rüzgârından Bahar Sultanın ahvalini anlayan Kasırga; Kış Şehriyarı ordusile gelmeden, Bahar Sultanla vuruşmağa, çarpışmağa karar verdi.

Bir gece, yıldızlar kadar askerile Uludağdan yürüyerek Kaplıca bağlarına indi.

Karargâhını birinci Muradın türbesi yanındaki ceviz ağacının üstünde kurdu. Maiyetinin her biri de cennetler gibi olan bu yerlere yerleştiler.

Kaplıca, her ne kadar. saflar kıran kasırgasının ateşler saçan suvarilerinin bu vakitsiz hücum ve baskınından bir hayli kızdıysa da belli etmiyerek güler yüz gösterdi. (Hoş geldiniz) diyerek, içi denizler gibi coşup taştığı halde hizmetlerinde kusur etmemeğe çalıştı.

Kasırganın önüne gelerek:

« Ben başsız ayaksız bir düşkünüm. Meşrebim safa; yolum, vefa yoludur. Bu diyarda bir hizmetkâr, ve işbu kenarda halkı toplayan bir ihtiyarım. Çocuk huylu, genç gönüllü, yaşlı bir kalenderim. İyi huylu, güler yüzlüyüm. Nurlar ocağında Çiçek aptal, Gül dede; Bahar derviş gibi bir çok nurlu erler yeşil yapraklarile gözüme gelmiştir. Allahın nimeti velisinden bir çok himmetler, sayısız nimetler görüp durmaktayım. Misafirlerime hizmet ve ikramda kusur etmem. Gece ve gündüz, kadın ve erkekler; gençler ve ihtiyarlar, burada toplanırler, Arifler buraya konarlar. Zengin ve fakir, genç ve ihtiyar her çeşit halk, burada birbirlerile dost ve yoldaş olurlar. Hükümdarlar, şehriyarlar burada (yalın ayak başı kabak) olurlar. Zamanın sarhoşları; şehrin kallaşları [*] bana âşıktır. Uğrumda altın ve gümüş sarfederler. Girenler çıkmak istemezler. Cennet varsa burasıdır derler.

Hastalar, dertliler; kuvvetsiz bitkinler, bana gelip iyi olurlar; sıhhat ve afiyetle giderler. Kara yüzle gelen sevgililerin yüzleri ağarır. Gecelerim güzel kokulu; gündüzlerin dünya yüzü gibi nurludur.

[*] Hilekâr, müflis, dubaracı

İçim temizdir. Fakirlere, kimsesizlere arkadaş olurum. Gariplerin, dertlilerin gönüllerini alırım. Dilencilere acımaktan gözüm durmaz akar. Ayın parlayışı gibi gönlüm gözüm açık, içim temiz ve saftır. Hayat suyu gibi cana can katarım.

Dışım hikmet sırlarının aynası, içim rahmet nurlarının hazinesidir.

Ay firûze renkli çırağını, âlemleri parlatan kandilimden yakar. Dünyaları nurlatan güneş tali'ni seher vakti, uyku dolu gözlerimden alır.

Herkes bana olan aşkından bahseder. Şehriyarlar, mal ve mülk sahipleri, büyükler, genç kadın ve kızlar, dilberler.. Herkes bana can atarlar. Âşıklar, gönlünü kaptırmış olanlar, uğrumda varlarını yoklarını feda ederler.»

*
* *

Kalender ihtiyarın bu hikâyesini dinleyen kasırga, kaplıcayı altına ve mücevhere boğdu. Oradan kalkıp Hüdavendigârın türbesi etrafında yedi kere döndükten sonra askerlerini toplıyarak Bahar Sultanla barışmak için sahralara gitti.

Kış Şehriyarının sayısız askerle gelmesi, Bahar Sultanın kaçması

Bahar Sultanın son kalan dağınık askerleri sahra bahçelerine dağılmışlar; her biri cennetin gül bahçeleri gibi olan bostanları kendilerine sığınak yapmışlardı. Bir sabah gaflet uykusundan gözlerini açarak Kaplıca tarafına baktılar. Saf kıran kasırganın oradaki bağlar içinde bayraklarını ve süslü askerlerini görüp Bahar Sultana haber verdiler. Düşmanın arkalarına düştüğünü ve kendilerile muharebeye karar verdiğini anladılar. Çaresiz kalarak, « üzerimize gelirlerse çarpışırız » dediler.

Kasırga bunların bu halini görünce cahilâne hiddetlenip de üzerlerine varmadı, durdu. Fakat askerlerini yıldızlar gibi süsleyerek temizlikler gösterdi.

Kış Şehriyarının gözdelerinden bir dilâver, bir miktar askere, akıncılara önayak olarak etrafa seğirdimler sala-

rak, sayısız yağmalar yaptı. Ele geçirdiklerini soyarak bir çok zararlar yaptı, ve her gün « Kış Şehriyarı falan yere erdi » diye haberler uçurdular. Hulâsa her gün Bahar Sultanı biraz daha ileriye sürerek derya tarafına göçürdüler; ucu lâal, rengârenk ateş ve altın bayraklarını bahçeler içine diktiler.

Sanasın cümle od düştü cihane
Alemler erdü evc-i- asümane
Seraser yer ve gök altuna bandı
Görenler dedi Bursa neye yandı

Hülâsa; saflar kırıcı kasırga o bahçeler içinde nice günler gülüp eğlendi; dört bir tarafa ve şahlara mektuplar gönderip ulaklar saldı. Her yere haberler ileterek reayayı kendi tarafına çevirdi. Yiyeceklere ve yemişlere akınlar yaptı; Nimetleri maiyetine saçtı. Bahar Sultanı dünya sahifesinden kazıdı, yıkadı. Bahar Sultan taraftarlarını kıvandıkları elbiselerinden soydu, âd kavmi içinde bin elli tanılan kuvvetli yapılı çınarın kolunu büktü, dimdik duran serviyi herkesin gözü önünde çökertip boynunu vurdu. Sivrilmiş, yükselmiş olanlara baş eğdirip fermanının kölesi yaptı. Her şeyi ve her kesi emri ve itaati altına aldı. Yıldızların kalbi teessüf ateşleri saçtı. Bulutların gözleri telehhüfle ağladılar..

Karşı yakadan, elem ve keder verici bu halleri gören Bahar Sultan, tahammül ve teemmülle askerlerine ümitler vermeğe çalışıyor, vaitlerde bulunuyordu..

Bu sırada birdenbire, Kış Şehriyarinin geceyi gündüze katarak, yıldızlar sayısı askerlerle gelmekte olduğu haberi verildi.

Kamûsu Ejderha siret cihangir
Kamusu Şire benzer elde şimşir

Kaza ve kader inmeleri gibi ateşler saçan oklar, yağmurlar gibi yağarak güneşe ve aya göz açtırmazdı. Görenler; «kâinatı gümüş pervaneler kapladı; güneşin nurunu söndürdü; cennet yeşillikleri kara yer oldu; denizler balıklar gibi zırhlar giydi» diyorlardı.

Hülâsa: Kış Şehriyarı; yerlere ve göklere sığmayan sayısız askerlerile Kıpçak ellerinden yürüdü. Dağları ve sahraları, çadırları bürüdü. Seyhun ve Ceyhun gibi deryadil sulara, bir anda gümüş-

ten yekpare köprüler kurarak, geçti. Bulutlardan, dalgalardan yaptığı büyük gemilerle Karadenizi aştı.

Bu haşmet ve dehşetle denizleri geçerek, menzilden menzile, sahralara göçen Kış Şehriyari, bir gece Uludağın doruğuna, tepelerine sabah renkli çadırlarını kurdu. Âlemin yüzü beyazlandı.

Bahar Sultanın gözcüleri, Kış Şehriyarının dağ başında göklerle boyölçüşen, parlak ay gibi çadırlarını görünce, gelip anlattılar.

Bahar Sultan, Kış Şehriyarının bu şevketini ve süvarilerinin salâbet şiddetini, yeri göğü kapladıklarını görünce, ona karşı koyabilmek ve askerlerinden bir yardım görmek imkânı kalmadığını anladı.

(Elfirarü mimma lâyütak min sünenilmürselin vallahi azizün zülintikam) diyerek biran evvel yer kara iken, ayak götürüp Saruhan ve Aydın ellerine ve Hint ve Sint sahillerine yöneldi.

(Lâare minelfirar inde infisamül ihtiyar)

*
* *

Kış Şehriyarının dağları, dereleri, sahraları; her tarafı istilâ etmesi

Bahar Sultan; karşı durabilmekten meyus olarak, nam ve namusunu terkederek, uzak ellere firar edince; Kış Şehriyarı, mehabetli ve salâbetli askerlerile Uludağdan indi. Bağlar, bahçeler içine konarak karargâhını kurdu. Deryalar gibi olan askerleri de sahraları kapladı.

Yerin yüzü ayna gibi parlayan siperlerle, çekilmiş kılıç gibi olan buzlarla parladı. Arkasındaki eski elbisesini atarak kâfurû çadırlardan sevinç elbiseleri ve bayram hilatları giyerek mesrur oldu. Kış Şehriyarı o kadar ihsanlarda bulundu ki dağların eteği, sahraların koynu halis gümüşlerle doldu. Akça, pul yerine harcedildi. Bu nimet ve ihsanlara deryalardaki balıklar bile müstağrak oldu.

*
* *

Her ne kadar gökler; matemlerle karalar giyip göz-

leri kan ağladı ise de cihan sevindi. Irmaklar (camı Cem ve ayinei İskender) le çemen mülkünde sakilik ve sakalık etmeğe başladı. Göz boyayıcı hava, Kış Şehriyarı huzurunda bu âleme demsazlıklar ile acip oyunlar ve garip sanatlar gösterdi. Ormanlarda ve gül bahçelerinde boynuzlu ifritler, ve garip şekilli muhtelif heykeller yaparak dünyaya öyle bir korku saldı ki kurtlar, kuşlar; insanlar, cinler, periler hayretten donup kaldılar.

Serviye gümüşten kaftan giydirdi. Çınar ağacına billürdan bir örtü yaptı. Sanavber ağacından havayılıklar, ve taze dallardan gümüşler sıraladı. Güya ki her biri uçmağa kol, kanat açmışlar, dururlar! Tavuslar havada uçuşurlar.. Her tarafa feleğin makasile işlenmiş avizeler astı. Fakat neye yarar?.. Kış Şehriyarının mehabet ve şiddeti, hiddeti o derecede idi ki herkes hücresine sinmişti. Kimse başını dışarı çıkaramıyordu. Geceler kimseye yol vermiyor; hiç kimse yurduna yol bulamıyordu. Yer yüzü kendisine kefen düzmüştü. Büyük küçük herkes yuvasına, yurduna, evlerine kapanmıştı.

Balıklar, ateşten hisarı var diye semendere gıpta ederlerdi. Bülbüller; söylemeğe kudreti var diye tutilere teaccup ediyorlardı. Ejderha gibi yılanlar boşalmış bir kese gibi amelden kalmıştı. Şahinler gamdan natuvan olmuştu. Kaf dağının sultanı olan ankalar görünmez olmuştu. İnsanların kalbi, şeytan gibi, kurtlar, kuşlar; sekip sığınacak yer arardı. Şehrin erkân ve âyanı, tavşanlar gibi postlar giyerek evlerinden dışarı çıkamazlardı. Felekler bir ekmek için âlemi dokuz dolanırdı. İnsanlar Allah!.. Allah!. diye bağırıyorlardı.

Kurş-ı-mihr ve kerdei mehtabı görmez ins-ü-can
Kande gitti pür dakîk iken cihan nam -ı-felek
Olmasun mu gamdan etfâli-çimen yekser helâk
Vermez oldu bir içim su dehre büstan -ı-felek

***

Yerler yedi defa yıkanmış beze dönmüştü. Deryalar döğüne döğüne gerilip kalmıştı. Yer ve gök ehlini hayret almıştı. Havalar yakıcı ateşler gibi halkı yakı-

yordu. Yıldızlar hayretten şaşıp donakalmışlardı.

Cihanın içi boğumdan ateşle dolmuştu. Şevketli gül fidanını mihnet sarmıştı. Yanık bülbül, kopmuş yaprak gibi hava önünce her yana uçup giderdi. Sabahlar bülbüle kan ağlardı. Ciğeri yanık nay, sima ehlin bağrın dağlardı.

«Dinleyenler nâlemi anlarsa ney gibi reva»

« Kim dokuz çarkı yıkar bir demde bu ödlü hava ». ve sakîler, ayaklara düşüp kanlı yaşlarla bunu okurlardı:

Ciğer o lâli lebi dilber gamından
Kadeh gibi seraser kana yundu
Rakib-i- serd-i- suret sözlerinden
Gözüm yaşı döküp mercana döndü

*
* *

Kış şehriyarı; dağlarda, sahralarda, vadilerde; her yerde ve her tarafta kırıcı, ezici, yok edici bir siyaset takip eyledi. Ağaçlardan ve nebatlardan ayakta durabilen az kaldı. Çınarın kolunu kanadını koparak onu cennet hayatından mahrum eyledi.

Dev gibi dağları başından ayağına kadar zencirlere vurup fermanına kul etti. Sahraları şişeler içine koydu, bağladı, hapsetti. Alemi soyup kavurdu.

Ham tamâları ateşe çevirdi. Pişmemiş, kemale ermemiş canları deryalar gibi içinden kaynattı. Cihan halkını kendine ısındırmak için durmayıp soğuk demirler döğdü. Ve mübareze meydanında boş laflar savurup kendisini öğdü. Gemiler gibi havaî tab' olanları tehlike girdaplarına saldı.

Sözü neye uzatalım?.. Bütün dünyayı avucu içine aldı. Dünya tehlikelere boğuldu. İnsanların gelip geçtikleri yerler mezarlarla doldu. Kahramanlara meydanı dar etti. Gülü, yasemini, lâle ve nesrini sünbüller gibi perişan ve matemzede eyledi. Menekşe aşüfte ve gamzede oldu. Melek yüzlü güzelleri, güzellikleri ateşlere attı, yaktı.

Bu sebepten halkı âlem meyhanelere düşüp sermestlik ve mabedleri terkedip ateşperestlik ihtiyar ettiler.

Hülâsa: Bahar Sultanla Kış Şehriyarı arasında, Uludağa ve denize yakınlığından ötürü, Bursa ve civarında, sayısız ve sonsuz bir çok çekişip didişmeler, çarpışmalar oldu. Bir ay içinde bin türlü " mümanea ve müdafaa ve müvakaa ve mürafaa „ zuhur buldu. Hayret erbabı ve ibret sahipleri bu ilâhî güzelliklerin ve sayısız senatlarin değişmelerinden kâh sevindi; kâh şaşıp korktu ve sindi.

Filhakika bütün bu hallerde basiret ve ibret erbabına, bilenlere ve anlayanlara, bin bir ibret; her yaprakta yüz sebak vardır. Akıllı olanlara gül ve lâle Allahın marifet defteridir. Zekâ sahiplerine her katre ve şebnem Allahın kudreti aynasıdır. Her şeyde ve her yerde hak ve cemali mutlak seyredilir.

(Mareeytü şeyen liiâ vereeytallahü maahü)

Tahkik sermetleri ve tevfik bâde perestleri havayi yarden gayri nağme ve terane eylemezler ve dost hikâyesinden başka söz söylemezler. Konuştukları hakikat nükteleri ve tarikat talimleridir. Bunlar şol simsarlardır ki ellerini toprağa sunsalar ve taşa yapışsalar cevher çıkarırlar. Onun için altına, gümüşe itibar etmezler. Onların nazarında altın ve gümüş taştan topraktan daha kıymetsizdir. Oturdukları yerlerden yerleri gökleri, bâtınları ve zahirleri temaşa ederler. Seyahatle uzlet onların yanında birdir. Hakikatte nimetleri veren Allahtır. Onların gönlünde hidayet meşalesi yanmıştır. Basiret gözleri gaflet uykusundan uyanmıştır. Cife dünyanın devlet kuşuna meyletmezler. Kutsî tavuslarla yedi kat gökleri dolaşırlar. Allaha yakın olanlar masevadan uzaktır. Dünyayı sevenlere, dünyaya müştak olanlara bu sözlerim havadır. Allah aşıkları için nağme ve nevadır. Anadan kör doğanlara gözlükten ne faide?.. Cahil ço-

cuk hikmet ve nasihatten ne anlar?..

Yeter!.. Ey efsaneler düzücü Lâmiî : yeter !.. Bu meydanın pehlivanı değilsin.

İçin ateşle dolu olmadığı için soğuk sözlerle cihanı doldurdun. İlkbahar, yaz, sonbahar, kış: söylediğin hep bunlar değilmi?.. Yeter artık, sözü uzattın. Süsen gibi dil kılıncını çekerek söz diyarını teshir ettiğini farz et. Zamanın soğuk anlarının süsenin dilini ne yaptığını görmedim mi ?.. Zamanın en güzel söyleyeni bile olsan yine herkesin dedikodusunu çekersin. Dünyanın inkılâbı mukarrerdir. Onu imtihana hacet var mı?.. Âlemin hakimi olan şaha dua ile sözünü bitir.

Uludağda akşam

Uludağ :
CELÂL SITKI GÜRLER

Yığın yığın bulutlar dağ başlarına varır
Dumanlı dağ başları son ışıkla kızarır ;
Ufukta batan güneş hatırlatır Meryemi . . .

Eser yıldız poryazı karları savurarak ;
Rüzgârla dağdan dağa dolaşır kudurarak ;
Çam ormanı ordugâh, kayalar donmuş gemi...

*
* *

Kum çölleri nerede? hurma dalları nerde ! . .
Gölgeler uzar gider bembeyaz enginlerde ;
Buzlar, bu yamaçlarda ağaçların süsüdür.

Her ev, karlarda saklı beyaz takkeli kutu,
Kucaklaşır dağlarla göklerin ak bulutu;
Kar altında ağaçlar bir koyun sürüsüdür.

Hayalimi seyrettim oynaşan gölgelerde,
Beni dağlar sapladı böyle şifasız derde;

Bulutlar bir çığ gibi indi göklerden yere,
Dağlar bir ilâh gibi yükselirken göklere;

Bir hayal kaybolurken yüce dağ arkasından;
Dağlar kızıl güneşi böler kafa tasından;

Ak bağrına saplanan bir hançerle kanar dağ
Bu akşam renkleriyle Uludağ bir yanardağ...

Ayrılık

MUZAFFER ALPER

Bilmemki, hangi bir sam içimi kavuruyor ;
Bilmemki hangi acı koparmakta neşemi . .
Ayrılık kulesinin çanı acı vuruyor . .
Demek ayrılıyoruz , bir zencir kopar gibi !

Seni unutmak için ölmek lâzımdır ancak
Uzun yıllar geçsede düşse saçlarıma ak ,
Yaşayacak izlerin yine benim içimde ;
Hasretini çekecek hislerim her biçimde . .

Tuyuk'tan Rubâî'ye

— 17 inci sayıdan devâm —

A. ELÖVE

29

8.4	2		Ser menzil,i her mürâ. da rehberdir ğaşk
8.4	2		Keyfiyyet,i her kemâ. le mazhardır ğaşk
8.4	2	*	Gencîne'i kâ'inâ. ta gevherdir ğaşk
8.4	4	*	Her sâdir 'olan neş'e . ye masdardır ğaşk.

Fuzûlî

30

*7.5	4	*	Ğuşşâka degil kayd,i. ğalâ'ık lâyık
7.4	2	*	Her giz gam,ı rûzgâ. rı çekmez ğâşık
*7.4	2		Kayd,ı gam,ı rûzgâ. (a) r bir ğilletdir
*6.5	2		'Ol ğillete ğaşkdır. tabîb,i hâzık

Fuzûlî

(2+6) :

31

* 6.5	6	*	Yâ Rab beni sen bu hâb. dan bîdâr 'it
6.6	2	*	Mest, i mey, i gaflet 'ol . muşum hüşyâr 'it
* 6.6	2		Dûd, ı dil ü 'eşk, i has. retim lutfun' dan
* 5.7	2		Bir yere getür sehâ . bı rahmetbâr 'it

Hâletî

32

* 6.4	6	*	'Ey derd keş,i firâk . her şeb 'âh 'it
* 5.7	2	*	Hasret nic' olur melek . leri 'âgâh 'it
* 6.6	2		Çün bâg, ı visâle 'ir . mege yok çâre
6.6	2		Gülzâr,ı hayâl,i yâ .rı nüzhetgâh 'it

Hâletî

33

* 5.7	2		Ğakl 'ile 'idüb hemî . şe cengü nâverd
* 6.6	2		Gam mağrekesinde nâ . mım 'itmem nâmerd
* 6.5	6	*	Vâdî'i belâda kâm . rân,ı ğaşkım
* 7.4	2	*	'Oldı ban'a gird,i bâ. (a)d bir rehâverd

Hâletî

(3+1) :

34

7.6	3		Ruhsârın' a ğayb 'itme. nigâh 'itdügümi
7.6	3	*	Göz yaşı döküb nâ. le vü 'âh 'itdügümi
7.6	1	*	'Ey pâdişeh,i hüsn . terahhum çagıdur
7.6	1		Ğafv 'eyle ki bilmişem . günâh 'itdügümi.

Fuzûlî

35

*7.5	3		Şemğ,i ruhun'a yandı . gam'ey mâh yeter
*6.6	3		'Âh 'eylediğim tâ be. sehergâh yeter
*8.4	2	*	'Oldumsa sanemperes .t,i ğaşkın' tevbe
7.5	3	*	'Ey tıfl,ı cefâpîşe . bir 'Allâh yeter

Şeyh Gâlib

(3+4):

36

8.5	3		'Ol göz ki yüzün' görme . ye göz dime'an'a
*8.5	3	*	Şol yüz ki tozun' silme .ye yüz dime'an'a
*6.6	4	*	Şol söz ki 'içinde sa . nemâ vasfın' yok
8.5	3		Sen bad.ı havâ tut 'a.nı söz dime'ana

Kâdî Bürhâneddîn

37

6.7	3		Şevkın'le Nahîfî gi. bi pürdâğ'olayım
*6.6	3		Tek lâle sıfat zîb . dih,i bâğ'olayım
*6.5	4	*	'Agyâr ko reşk'ile . helâk'olsun hep
*6.7	3	*	Dünyâda hemen sen 'i . le ben sağ 'olayım.

Nahîfî

38

8.5	3		Ben leblerün'i cânu . ma'em sem görürem
*8.5	3		Gözün' yarasın gön'lü .me merhem görürem
*7.5	4	*	Gaşkın' 'odı ki yaha . 'iki çıhânı
*6.7	3	*	Ben kendü cânuma ya. lun'uz kem görürem

Kâdî Bürhâneddîn

(4+2):

39

7.5	4		Tûtîye 'olub nûş u . tekellüm mahsûs
7.5	4	*	Bülbüllere de 'oldu . terennüm mahsûs
* 6.6	2	*	Her şebneme girye 'ol . dı her şeb lâzım
* 7.5	2		Her gonceye her seher. tebessüm mahsûs

Fehîm

40

7.4	2		'Ey mihr vefâ 'olay . dı tahvîlin'de
* 7.4	2	*	Dil çekmez 'idi ren . ci tahsîlin'de
* 7.5	4	*	'Ey muğbeçe 'İslâma . gel 'insâf 'eyle
* 5.7	4		'Âyîn,i sitem var mı . dır 'İncîlin'de

Nâbî

41

* 6.6	4		'Âlemde belâ her 'e . lemi 'izğândır
* 6.5	2		Mustağrak,ı zevkdir . 'o kim nâdândır
* 7.4	2	*	Ger ğârif 'isen' Fehî . (i)m 'efğân 'itme
* 5.7	4	*	Hırmân,ı 'ebed lâzi . me'i ğirfândır.

Fehîm

42

7.5	2		Nâr, ı gama 'oldu dil . kebâb 'ey sâkî
7.5	4		Tek yanmayım 'it gark,ı . şarâb 'ey sâkî
* 6.6	2	*	Mânend,i habâb,ı bâ . de gelsün gitsün
* 7.5	4	*	Peymâneleri 'itme . hesâb 'ey sâkî

Şeyh Gâlib

43

* 7.6	2		'Erbâb,ı kemâl pîş . üvâyı n'eyler
* 5.6	4	*	Şehrâhı bulan râh . nümâyı n' eyler
* 5.7	2	*	'Esbâb,ı yakîn delî . le muhtâc 'olmaz.
5.7	4		Sükkân,ı Harem kıble . nümâyı n' eyler

Seyyid Vehbî

(4+3) :

44

7.5	4		Sîmâb, ı sirişk 'itdi . 'anı perverde
* 7.5	4	*	Durmaz 'o gül, i bâğ, ı . cefâ bir yerde
* 8.5	3	*	Hâr, ı sitemi 'olma . sa ger nîşter, i cân
7.5	4		Ğanka dahi bülbüllü . k 'ider 'ol verde

Keçecizâde Ğizzet monla

3. Üç katışık vezinliler

(1+ 2+ 3) :

45

* 7.6	1		'Ey rahmeti çok 'olan . Hudâ, yı müteğâl
* 8.5	1	*	Mücrimlere 'itdüğün' . de 'iysâl, i nevâl
* 5.6	2	*	Dilsûhtegân, ı dû . zeh, i hicrânın'
7.6	3	*	Bir cennete 'irgür (1) ki . 'ola 'adı visâl

Bahâyî

(1) Eski lehçede 'İrgürmek (= 'irdirmek) masdarından muhâtaba emir sıgasıdır.

46

*6.7	1		Temkîn,ı melâli 'ey . leyüb kendine kâr
*6.6	2	*	Her giz reh,i gamda 'ol .madım gamşümâr
*8.5	1	*	Pîrâmen,i 'âşiyâ .n,ı mürg,i dilime
*6.7	3	*	Şâhîn,i belâ per dö .ger 'itdikçe küzâr .

Hâletî

(1+2+4):

47

*5.7	2	*	Ğaşkın' beni 'ey çerâ.g,ı bezm,i hûbân
*7.5	4	*	Ser tâ bekadem yakdı. çü şemğ,i sûzân
*6.6	1	*	Bir dâğ komak mürâd . 'idinsem tenime
*7.6	1		Dâmân,i fitîl 'olur . hemân şuğlefeşân

Bahâyî

(1+2+5):

48

*6.7	1		Şevkin'le derûn,ı hâ.tırım rûşen 'olur
*8.5	1	*	'An'dıkça ruhun' fezâ .yı dil gülşen 'olur
*8.4	2	*	Bâd,ı seherî getür.se bû,yi zülfün'
8.4	5	*	Kâşâne'i rûh ser be . ser rûzen 'olur

Hâletî

49

*6.7	1		Biz bâde'i gamla câ .nı mest 'eylemişiz
6.6	5	*	Mürg,i dili zâr ü pây.best 'eylemişiz
*6.6	2	*	Biz jeng,i melâl bil.meziz zîrâ kim
*7.6	1	*	Mir'ât,ı vücûdumuz . şikest 'eylemişiz.

Hâletî

50

7.5	2	*	Kıldı dili neş 'e 'i . mahabbet sermest
7.5	1	*	'İtdi didüğün tamâm . sâkî 'i 'elest
* 6.5	6	*	'Oldı ban'a Kays,i kûh . kîn "1„ den vâsıl
* 7.5	1		Güldeste' i derd, i ğaşk . 'olub dest bedest.

Hâletî

(1+3+4) :

51

* 6.7	1	*	'Ey Kâğbe, i kûy , i 'ehl, i niyâz
* 6.6	3	*	Giryeyle tutub 'ebr . gibi râh, ı dirâz
* 7.5	4	*	'Emvâc, ı sirişk 'üzre . revân 'oldum tâ
* 7.6	1		Reşk 'eyleyeler şütür . süvârân, ı Hicâz

Fehîm

(1+3+6):

52

8.5	3	*	Ğaşkın'la 'olub vâli . h ü sergeşte vü zâr
8.5	1	*	'İtmem 'iki gün gamın' . la bir yerde karâr
* 6.6	6	*	Dîvâne 'i herze ger . d, i gûristânım
* 8.5	1		Câh 'ehli yanımda 'ol . dı hep seng, i mezâr

Hâletî

(2+1+4) :

« 1 » Kühkîn : padişah, mâlik, 'azîm - Burhânı katığ.

53

7.4	2		Nâçâr ki mest . i ğaş . k, ı Hayyâm 'oldum
7.4	2	*	Bu çârsû, yı cıhân . da bednâm 'oldum
*5.7	1	*	Ğaşk 'ile 'idüb rubâ . ğîye meyl Fehîm
*5.5	2	*	Hayyâm sıfat şühre . 'i 'eyyâm 'oldum

Fehîm

« 2+4+6 » :

54

6.6	2		Kimdir ki gamın 'da nâ . le vü zâr 'itmez
*6.6	4	*	Derdin san'a nâle 'i . le 'ızhâr 'itmez
*5.6	6	*	Feryâdına hîç kimse . nin' yetmezsin'
*5.5	2	*	Feryâd ki feryâd . san'a kâr 'itmez

Fuzûlî

(2+5+6) :

55

*6.5	6	*	Bir mertebesiyle yâr . dan bîdâdın'
7.5	2	*	Hörsend 'olamaz dili . bu ben nâşâdın'
*7.5	5	*	'Oldı meselim şu sayd . kim düşmüş 'ola
*6.6	2		'Öldür beni deyü 'ar . dına sayyâdın'

Hâletî

(3+1+2) :

56

8.5	3		Şekvâ 'idüb 'ol dilbe . re bedhû diyemem
*8.5	1	*	'Emmâ katı dilnevâ . z ü dilcû diyemem
*7.5	2	*	Hercâyî dimek çıkar . deyü havfimden
7.5	3	*	Hûrşîd disem rûyi . ne karşu diyemem

Şeyh Gâlib

(3+1+4) :

57

*6.6	1	*	Her bâr ki zâ'ir,i . kilîsâ 'olurum
*8.5	3	*	Sen mâhı görüb vâli . h ü şeydâ 'olurum
*7.5	4	*	Ben sûret,i bî câne . dahi meyl 'eyle
*7.6	3		'Âgûşum 'açub ben de . çelîpâ 'olurum

Fasîh

58

8.5	3		Gâlemde huzûr 'itme . ge bir dem yoğımış
*8.5	1	*	'Âzâde'i gam ğaceb . bir 'âdem yoğımış
*5.7	4	*	Yâ hep var 'imiş 'an'la . madık biz yâhud
*6.7	3	*	'Âdem yoğımış dem yo.ğımış gam yoğımış

Zıyâ paşa

59

*7.6	3		'Efgândır 'işim serv,i. hırâmânın' 'için
*8.5	3	*	Kandır cigerim gonce. 'i handânın' 'için
*7.5	4	*	Ğaşkın'da gam u gussa . çeküb pîr 'oldun'
7.6	1	*	Ben pîre terahhum 'it . yigit bâşın' (1)'için

Fuzûlî

(4+1+2) :

---

(1) Hırâmânın, hândânın, sözlerile (Bâşın') sözü kafiyeli olamıyacağı için bunun (cânın) gibi bir söz olması gerek.

60

* 6.5	4		Müjgânımı 'ey şemğ . güherbâr 'itme
* 5.7	4	*	Pinhân gamımı ğâle.me 'ızhâr 'itme
* 7.6	1	*	Ğaşk 'ehline zulmdür . vefâ 'eylememek
* 5.6	2	*	Zinhâr bu zulmi 'it .me zinhâr 'itme

Fuzûlî

(4+2+3) :

61

* 6.5	4		'İtmiş tutalım yâr . ğatâ,yi bûse
* 8 4	2	*	Yok levha'i sînesin . de cây,i bûse
* 7.6	3	*	Bir gûne mücellâ ki .karâr 'eyleyemez
8.4	4	*	Tâ nâfına dek lagzi . ş,i pây,ı bûse

Nâbî

62

5.7	4		Nâbî 'idemez kısme . t,i hakkı 'idrâk
* 5.7	2	*	Çâlâk 'ise de ne den' . lü ğakl,ı derrâk
* 5.8	3	*	'İbrîk ü legen mağde . n,i vâhidden 'iken
* 5.6	4	*	Bîrinde su pâk bi . risinde nâpâk.

Nâbî

63

* 8.4	2	*	Tâ kevkeb , i tâliğim . le 'oldum mâbeyn
* 6.6	3	*	Sad ğîd gelüb 'itse. 'eger ğâlemi zeyn
* 7.4	4	*	'Ey mâh yeter 'ol 'i .ki çeşm ü ruhsâr
8.4	4		Ben ğâşık,ı dîdârı .na ğayn,ı ğîdeyn

Fehîm

64

8.4 | 4 | | ’İkbâlini hazm ’itmi . şi görmüş yokdur
*8.5 | 3 | * | Derk ’eyleyemez doydu . ğun ’erbâb,ı şikem
*8.4 | 4 | * | Fehm ’itmese ’ikbâli . ni tağyîb ’itme
*5.7 | 2 | * | Mukbillere dîv ’âyî . nesidir ğâlem

Ğizzet monla

(4+2+5) :

65

6.6 | 4 | | Her dil ki ’esîr,i ga . m,ı hicrân ’olmaz
*6.6 | 2 | * | Şâyeste’i zev’k,i vas . l,ı cânân ’olmaz
*5.5 | 5 | * | Her derd ki var var der . mânı velî
*7.4 | 4 | * | Bî derdlerin’ derdi . ne dermân ’olmaz

Fuzûlî

(4+2+6):

66

*6.6 | 4 | | Yağkûb,ı gamım ğaşk ’i . le hâk ’olsam da
*6.5 | 2 | * | Cânımdan ğazîzsin’ . helâk ’olsam da
*7.5 | 4 | * | Dâmânın’ı manend,i . Züleyhâ tutdum
6.5 | 6 | * | ’Ey Yûsüf,i sîneçâk . çâk ’olsam da

Şeyh Galib

(5+1+2) :

67

5.7 | 5 | | Ben bî dile Çerh zehir . den tûşe virir
*5.7 | 5 | * | Beyt,ü ’l-hazen,i melâl . dan ğûşe virir
*7.5 | 2 | * | Dil hakkı gibi kavî . yemîn hîç ’olmaz
*6.7 | 1 | * | Bir dâne’i gussa ’an . da sad hûşe virir

Hâletî

(5+1+ 3) :

68

* 6.7	1	*	'Ol kim dil nakşı (1) cev . re 'âmâde komuş
5.7	5		Resm, i 'emel ü 'ümîd . den sâde komuş
* 5.7	5	*	'Elden ne gelür kadîm . den dest, i kaza
* 5.8	3	*	Şemğ, i 'emelim rehgü . zeri bâde komuş

Hâletî

(5+2+3):

69

* 6.6	5	Dilbeste'i 'ârzû fe . râgat bulamâz
* 7.5	5	Sevdâzede 'i 'ümmîd . râhat bulamaz
* 8.4	2	Perhîz, i mürâ'iyânı . gerçek sanma
8.4	3	'İcrâ,yı fesâd 'itme . ge 'âlet bulamaz

Nâbî

(.'Ahreb ve 'Ahrem vezinlerile karışık :)

(2+4+«6»):

70

* 7.4	(6)	*	Leşker leşker bütâ . n, ı hûlyâ geçdi
* 6.6	2	*	'İtdikleri nâz ü şî . ve gavgâ geçdi
* 7.5	4	*	Bu hayretimiz şimdi . ruh, i hayretdir
7.5	2		Yoksa 'o 'alay 'olub . temâşâ geçdî

Şeyh Gâlib

(1) Bu kelime, (Nakşını) suretinde mefğûlünbih lâhikası ile bulunmak zaruretinde görünüyor. O takdirde, veznin çeşidi de değişir.

Verdiğimiz rubâğî misallerinin tam taktîğlilerinde düz vezinler (1,2,3) numaralılardır; nâkıs ve karışık taktîğlilerinde (1, 2, 3, 4, 5, 6) numaralılardır ki bunlar (1, 2, 3, 4) numaralı ('ahreb) vezinlerile yazılmıştır.

Tam taktîğlilerinde katışık vezinliler (4, 5, 6, 7, 8, 9) numaralılardır. Bunların hepsi iki katışık halindedir ki (1+2), (3+1), (3+5: Hayyâm), (4+2, 4+3) vezinlilerinden ibârettir.

Nakıs taktîğliler (1 — 6); nakıs ve katışık taktîğliler (7-70) numaralılardır. Bunlardan (7 - 44) ü iki katışık vezinlilerdir ki (1+2, 1+3, 1+5, 1+6), (2—1, 2+3, 2+4, 2+6), (3+1, 3+2, 3+4), (4+2, 4+3) vezinlilerdir.

Yine bunlardan (45 - 70) i üç katışık vezinlilerdirki (1+2+3, 1+2+4, 1+2+5, 1+2+6, 1+3+4, 1+3+6), (2+1+4, 2+4+6, 2+5+6), (3+1+2, 3+1+4), (4+1+2, 4+2+3, 4+2+5, 4+2+6), (5+1+2), (5+1+3, 5+2+3) vezinlilerinden ibârettir.

Bu arada 'ahreb ve 'ahrem vezinlerile üç katışık olan da vardırki bu, (2+4+«6»), dan ibârettir.

Bunlar arasında böyle iki muhtelif takımdan vezinlerle katışık yazılanlar az olduğu gibi, yalnız 'ahreb takımından (6) lıların hatta, beşlilerin dahi binnisbe az kullanıldığı görülüyor.

***

'Ahreb vezinlerinin bir böğgülü ve iki bölüklü olarak (7+6,

7+5, 7+4) suretlerinde (13, 12, 11) heceli Türk vezinlerine muğâdil olduğu görülüyor. 'Arem vezinlerinin de yine bir bölgülü ve iki bölüklü olarak (6+6, 6+5, 6+4) sûretlerinde (12,11,10) heceli türk vezinlerine muğâdil olduğu anlaşılıyor.

Fakat bunların içinde yalnız tam taktîğli olanlarında vaziyet böyledir. Nâkıs ve karışık taktîğlileri hece vezninin tam taktîğlilerine, taktîğ yerleri değiştirilmek üzere, muğâdil olabilirki onlar da şöyledir:

1. Ahreb

1. (8+5, 8+4), (7+6, 7+5, 7+4), (6+7, 6+6), (5+8, 5+7, 5+6) = 13, 12, 11.
2. (8+4), (7+6, 7+5, 7+4), (6+6, 6+5), (5+7, 5+6, 5+5) = 13, 12, 11, 10.
3. (8+5, 8+4), (7+6, 7+5), (6+7, 6+6), (5+8), (5+7) = 13,12.
4. (8+4), (7+6, 7+5, 7+4), (6+6,6+5), (5+7), (4+8) = 13,12,11.
5. (8+4), (7,5), (6+6), (5+7) = 12.
6. (7+4), (6+5,6+5,6+4), (5+6) = 12, 11, 10.

2. Ahrem

6. [7+4] = 11.

Bunlar içinde yalnız (8+4), (5+8, 5+7), (4+8) vezinleri çok eski Türk vezinlerine dahil olmak lâzım gelir:

Çünkü ya birinci büyük bölükle ikinci küçük bölük arasında (3) sayıdan fazla, veya birinci küçük bölükle ikinci büyük bölük arasında (1) sayıdan fazla fark vardır ki bu türlüleri mu'ahhar Türk vezinlerinde görülmeyor. (Bakınız Türk vezinleri bahsine.)

B. Şekil

Rubâğî mısrağlarının kafiye tertibine göre yalnız şu üç şekilde yazılıyor :

3. ______ a	2. ______ .	1. ______ a
______ a	______ a	______ a
______ .	______ .	______ a
______ a	______ a	______ a

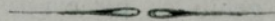
Birinci ve ikinci şekilde yazılanlar üçünçülere bakınca pek azdır. Misallerimizde birinciden , (6) numaralı Şeyh Gâlibin, (29) numaralı Fuzûlînin rubâğîleriyle, hâşiyelerde Ömer Hayyâmın Farsça, Ömer 'ibn 'il Fâriz'in Arabca rubâğîleri, ve ikinciden (62) numaralı, İzzet monlanın rubâğîsi vardır.

Bunların dışındakiler hep (3) numaralı şekille yazılmışlardır.

Bunlardan gayri şekillerle yazılmış olmaları ihtimâli varsa da biz başkalarına rastlıyamadık.

C. Mevzûğ

Rubâğî mevzuğları, esâsen hece vezniyle yazılan tuyuğun ,hece ve aruz vezniyle yazılan dörtlük kıt'anın aynıdır.

Şer'i Mahkeme Sicilleri

D. 103 S. 28/19

Yenişehir tevabiinden on iki nefer kimesne bir Seydin evin basub kendüyi ve cümle cemaatını katl eyleyüb ahar Yenişehir ovasında tutulub bunda tefehhus ecli için getirilmişler idi hâliyâ mefharûl ümerâilkiram Anatoli beylerbeyisi dâme izzehû «izzeti devam itsün yahur daim olsun manasınadır» kıbelinden Yenişehir ve İnegöl kadılarına hökm eyleye « yani hökm eylemek üzere » kul gelüb kadılar dahi bu canibden mezkûrûn hırsızları taleb idüb bey sancağı bekci kâhyası Hüseyin bey ol canibden gelüb hökm eyleye ve kadılar mektubu ile cümlesinden mezburun hırsızların üç nefer kimesnesi ki biri pîr Naki ve birisi dahi Zeynel ve birisi dahi ve cânâm Zimmîdir mezbur Hüseyin beye teslim olunub mezkûrin kadıların huzurlarına irsâl olundı.

Cerâ zâlike fî evahiri şa'bânül muazzam sene 925

D. 104 S. 28/19

A'rüc hakim Alinin cümle esbabı satıla hızanei âmireye gönderе deyû hökmü hümayun varid olmuşdu Enbiya oğlu mahallesinde bir evi vardır deyû taleb olundukda mezbur Hakimin zevcesi . . . . binti hacı Tufan ev benim mülkümdür deyû da'vâ eyleyüb hüccet dahi ibraz idüb ve udûli müslimînden Yahya bin İdris ve Yusuf bin Nasuh ve hacı

Mehmet bin Mustafa ve hacı Mahmud bin Mehmed mezbure . . . . nin da'vâsına muvafık şehadet eyleyüb şehadetleri hayyızı kabulde vaki olub hökm olunub sebti sicil olundu.

Cerâ zâlike fi evalili Ramazanil mübarek 925

D. 105 S. 28/19

Darbhane hazinedarı Ali bin Abdullah darbhanede kendi mühriyle bir kise akçe ve bir sim ibrik gümüş İçin emîni darbhane maktul oldukda mirî olmak tevehhüm olunacak udûli müslimînden nice nefer kimesne kise kendinündür ve ibrik dahi emanet tarikiyle mezkûr Ali de kalmışdır diyecek zikr olunan emîn ve kâtib defterinde dahi bulunmayub ihrac olunub mezkûr Aliye teslim olundı.

Cerâ zâlike ve evali Remezanil mübarek 925

D. 107 S. 28/20

Mahrusai Burusada dahil Hisarda Manastır mahallesinde müteveffa olan Tatar binti Mehmedin zimmetinde şey' vardır hacı Mahmud bin hacı Ahmed Şahi hatun binti Selçuk bey kıbelinden vekâlet sabit oldukdan sonra beytülmâl emini Mustafa çelebi Külâbî ve kâtib Pîri çelebi bin hacı Mubarek ve âmil Hüseyin bin Mehmed mahzarında şöyle da'vâ kıldıkim benim müekkilim olan mezkûr Şahinin mezbure Tatar hatun zimmetinde karzdan üç yüz akçe ve ev kirasından yirmi dört akçe vardır deyüb mezkûr hacı Mahmuddan beyyine taleb olundukda udûli müsliminden Ali bin Mehmed ve Ali bin Yusuf mezkûr hacı Mahmudun dâ'vâsına muvafık şehadet eyleyüb şehadetleri hayyizi kabûlde vaki olundukdan sonra kazai deyyine hökm olunub emini mezbur talebiyle sebti sicil olundı.

Cerâ zâlike ve hurire fi evaili remezanil mübarek 925

D. 108 S. 28/22

Murad bin İlyası Işıklar kızganda Celâl nam kimesne katır uğrulmak töhmetin idüb habs olunmuş idi şimdiki hâlde Kemâl bin Abdullahın elhubaz Ahmed daî mahallesinde mezkûr Muradın nefsine kefil olub her ne vakıt istenirse bulıvire işbu minval üzere sebti sicil olundu.

Cerâ zâlike ve hurire fi remezanil mübarek 925

D. 109 S. 28/22

Hoca Yunus mahallesi mescidine yevmî iki akçe ile imam olan Şemsüddin ihtiyarile feragat idüb yeri mahlul kaldıkda mahallei mezkûre cemaati ihtiyarile imameti mezkûre Ahmede mahal ve münasib görülüb tevcih olundı

D. 110 S. 28/22

Âsitanei saadet bahşdan hökmü şerif varid olub mazmunu münifinde müderic olan budurki Samsunlu hacı Ali bin Yusuf nam kimesne mahrusai Burusada Kaban

hanında fevt olub esbabı beytülmâl içün zabt olunmuş imiş hâliyâ Mehmed bin Yusuf nam kimesne gelüb müteveffai mezkûrın sağîri sulbi oğlu ve Nefise ve Fatıma nam kızları ve şah Ruznam hatunı vardır veraset anlara münhasırdır ben anlar canibinden kıbeli şer'den ta'yin olunmuş vasî ve vekilim deyû da'vâ idüb ve müvellini i'lamdan a'lemil ulamâil mütecerrine efdalil fudalâil müteverriine «mütebehhir alimlerin alimi, istikametle me'lûf olanların fazıllarının en efzali» kazı askerim meclisinde beytülmâlciler mezburuna evvelden vesayet ve vekâletin isbat idüb ve saniyen verasetin isbat eylediği ecilden eline hucceti şer'iyye verilmiş hâliyâ huccet alınub hızanei âmiremde hıfz olundı buyurdunki hökmü şerifim vardıkda göresiz müteveffayı mezburın beytülmâl içün ne kadar nesnesi zabt olunmuş ise bikusur vasıyi mezbure teslim idesiz deyû emr olunmuş mümtesilen lil emrilâlî beytülmâl emini olan Sinan bin Bâlî ihzar olunub teftiş olundukda elinde olan deftere nazar olunub müteveffayı mezburun cem'an dokuz bin beşyüz yirmi beş akçası zabt olunmuş bulunub bermucebi emri şahî meblağı mezbur emini mezbur elinden mezkûr vasî ve vekil olan Mehmedibni Yusufa bîkusur ve küsur teslim olunub sebti sicillât olundı.

Şühudülhâl . . . . . . Mevlânâ Muhiddin ibni Ali ve hacı Sinan ibni Abdullah ve Piri çelebi ibni Resul ve Ca'fer ibni Gazanfer.

D. 111 S. 28/22

Sarraf Yusuf ibni Abdullah ve Razmus nam yahudiyi meclisi şer'a ihzar idüb şöyle takriri da'vâ eylediki iki bin yeni akça sana bozmak içün virdim ve beş yüz akçe dahi karzı hasen virdim didikde mezkûr yahudi cevab virüb iddiki vakıa iki bin beş yüz akça senden almışdım Hudavendigâr kulu Mehmed gelüb emri padişahî ile seni habs idüb senin icazetinle meblağı mezkûrı bikusur benden aldı dedikde da'vâsına muvafık hucceti şer'iyye ibraz eylediği sebebden mezkûr yahudinin beraeti zimmetine hökm olunub deftere sebt olundı.

D. 112 S. 38/26

Dergâhı mualladan hökmü şerif varid olub mefhumu münifinde merhum Karaca paşa vakfı teftiş olunmak emr olunmuş teftişine şuru' olundukda mahrusai Burusada hökmü şahî ile mezburın evkafına cabi' olan Pir Ahmedin beş yıl beş aylık vekâletinden ve beş yıl altı aylık kıstıhamdan vesair kura ve biâddan ve mukataat zeminlerinden ve bundan gayrileri nesnelerin muhasebeleri görüldükde kendi defteri mucebince üç yüz bin dahi dört bin ve otuz dokuz akça makbuz zahir olub ve merkum akçanın masarifi tefehhus olundukda otuz altı bin dört yüz elli altı akçanın masarififin beyan idemeyüb üzerine lâzım olduktan sonra hökm olunub edası içün habs olundı.

Cerâ zâlike ve hurire fi evaili zilka'detil mübareke 925

Şühûd . . . . Keâl çelebi ibni Seydî Ahmed ve Husam ibni Abdülhay.

D 113 S. 28/26

Nefsi Burusada mütemekkin olan kazancı Muslihiddin nam kimsenin Hüseyin nam gulamı bir kaç gün nâbedid olub dört beş günden sonra Hamza nam çobanın mer'âsı kıtında bulunub teftiş olundukda takrir idüb iddiki efendimin vekâletinde işime meşgul iken ve kasab Memi nam kimesne gelüb beni tahrik idüb kızlar hanında kasab ve bâlî reis ve yüzücü Mehmed nam kimesneler bana envaî teaddî ve taarruz idüb celâh oldukda beni mezbur çobanın mer'asına koyub gittiler mezbur tahrik eden vesair ehli töhmet olundukda mezkûr tahrik eden kasab oğlanın sözüne muvafık söyleyüb i'tiraf edicek ehli örfe teslim olunub sebti sicil olundı.

Tahriren fievasıtı zilka'detişşerife 925

Şühûd . . . . Musa ibni hacı İlyas ve Ali ibni İsmail.

D. 114 S. 28/26

Mustafa ibni Abdullah meclisi şer'a hazır olub takriri da'vâ kılub iddiki Mahmud nam kulun nâbedid olub aramak sadedinde iken Bâlî çelebi nam kimesne mükâtebei olan Hasan ve Elvân ibni Mehmed nam kimesnelerin hucrelerinde bulunub oğlandan teftiş olundukda takrir idüb şer'den gidelim deyüb beni hucrelerine aldılar gitdiler deyicek mezkûrlar meclisi şer'a ihzar olunub teftiş olundukda hucrelerine varub yatdığın i'tiraf i'dicek ehli örfe teslim olundı.

Cerâ zâlike ve hurire fi evahırı zilka'detişşerife 925

D. 115 S. 28/27

Hacı İlyas mahallesinde Hacı Sinan ibni Abdullah meclisi şer'a hazır olup takriri da'vâ idüp itdiki evime ba'zı kimseler girüp sandık içinden altı yüz altmış bir eşrefi altmış altı filori ve üç binden ziyade nakdi Sultan Selimi hânî akça sirkat idüp Turgut bini Bayazid nam kimesne mazannedir dedikde mezbur Turgut ihzar olunup teftiş olundukda mezbur Hacı Sinanın Tuti nam cariyesine taallukum olub beni efendümden satın al deyû efendisinin meblağını gösterdi Hacı Mehmed nam kimesne ile varub mezbur Hacı Mehmed kapuda durup ben içeri girüb mezkûr meblağı sirkat ittim deyû i'tiraf idicek mezkûr Hacı Mehmet dahi ihzar olunup teftiş olundukda böyle olduğuna i'tiraf idüp bana sirkati inkâr idüb mezbure cariye içün virdim ba'de zaman mezbur cariye bana bin akça virin deyü bana beş yüz akça virin diyecek ehli orfe teslim olundı.

Cerâ zâlike ve kurrire fi evasıtı zilka'detişşerife 925

D. 116 S. 28/27

Bundan akdem dergâhı muallâdan hökmü şerif varid olup mazmunu münifinde Acem hace Mehmedin ve tevabiinin esbabı mühürlenüb zabt oluna deyû buyurulmuş imtisalen lil emril âlâ zabtına şuru' olundukda mezburlar hace Mehmedin mu'takı hace Lamiîn nam kimesnenin esbabı mühürlenicek müddeti medidekim ben mezkûr hace Mehmedden mufarakat idüp meşgalem kim kim meşgulüm benim halüm devlet eşiğine arz ider deyû arz olunarak dehaletlenmiş iduği hâliyâ babı saadetden hükmü cedid varid olup teftiş ve tefahhus idesiz kazıyye dahi itdüğin gibi ise mühürlenen esbabın yedine teslim edesin deyû em rolunmuş teftiş olundukda udûli müsliminden hace Gaib bini hace Mü,min ve Mevlânâ Ahmed bin Mehmed ve hace Yusuf bini Eyubal ve hace Yusuf bini Emir Ahmed ve hace Cemâl bini Emîr ve Şeyh Mehmed bini Husrev ve Mevlânâ Derviş bini Fütuh ve Ahmed nam kimesneler mezkâr hâce Lamiin da'vasına muvafık şehadet ittiklerinden malin ba'detta'diliş şer'i mezbdrunun şahadetleri hayyizi kabule vakı' oldukda mâlin hököm olunup sebti sicil olundı.

tahriren fî evahırı zilka'detiş şerife lisene 925

D. 117 S. 28/28

Ekarre va,terefe el med'uvvü Karagöz ibni Abdullah hale sıhhatihî ekarine şer'an biennehû kad kâne kâtebe Abdullah ve memlukühû el med'uv Hüseyin bini Abdullah el Hıntıyyül levn el a'ver el akren el mütevassıtül kame el müslim el millî elçerkesül asıl alâ meblağı muayyenin kaderuhû hamseti a'lâfü dirhemin ve hamsetü mi'eti dirhemin fızzıyyün vehüve eddâ min deyni meblağa elfi dirhemin ve semâne mi'eti dirhemin ikraren sahihan şer'iyyen fe saddakahû el Abdül mevsufül mezbur fî cemi'i zalik veltezeme en yüeddiye fî külli şerhin mi'eti dirhemin ve hamsine dirhemen fehakemel hâkimül muvakki' a'lâhü bikitabetihi hökmen sahihan şer'iyyen

Cerâ zâlike ve hurire fîevahırı zilka'detişşerife 925

Tercümesi :

Abdullah oğlu Karagöz şu veçhile ikrar ve i'tiraf iderek dediki aslen Çerkes Müslim orta boylu çatık kaşlı buğday renkli olan kölem Abdullah oğlu Hüseyin bin beş yüz dirhem gümüşe mükâtebe itdim el'an Hüseyin bana bin sekiz yüz dirhem getirdi ve her ayda yüz elli dirhem getireceğini ve böylelikle bin beş yüz dirhemi tamamen edâ edeceğini teahhüd etdi Abid Hüseyin de bunu hakimin huzurunda tasdik etdi hakimde Hüseyinin kitabetine hökmü şer'î ile hökm eylemiş olup bu vak'a 925 zilkadesinin son günlerinde carî olmuştur.

D. 118 S. 28/29

Mahrusai Burusada Kabban Musa mahallesinde mütemekkin olan

Mahmud ibni Yusufun ocağı dutuşub mezbur Mahmud meclisi şer'a ihzar olunub teftiş olundukda bilâ ikrahin velâ icbarin kendi fi'lile dutuşduğuna i'tiraf ve ikrar edicek emri padişahî ve orfi şahî mucebince ehli orfe teslim olundı cerâ zâlike ve hurire fı evayili zilhiccetiş şerife 925

D. 119 S. 28/28

Bundan esbak ebnayı sipahî zümresinden emri şahî ile Bursa darbhanesine yasağcı olan Hüseyin bey dergâhı muallâdan hükmü şerif irad edüb mazmunu münifinde mezbur Hüseyin kapuma gelip zikr olunan darbhaneye yasağcılığa varduğum tarihden üç aylık ulufem bakî kalup bana vasıl olmadı deyû bildirdi öyl ise buyurdumki mezkûrun ulufesini bakî kalmış ise darbhane emini olan kimesne ulufesin verüb ve defterine kaydede deyû buyurulmuş imtisalen lil emril âlî teftiş olundukda üç aylık ulufesi verilmemiş bulunup mezkûr Hüseyin beyin hizmetkârı olan Ahmedibni Abdullaha dokuz akça teslim edüb ve meblağı mezbure mahrusai Burusa zaametine emîn olan Kemâl çelebi kefil oldukdan sonra sebti sicil ol ndı.

Tahriren fî evaili zilhiccetiş şerife 925

Şühûd . . . . Ca'fer bini Kazanfer ve kâtibül huruf Mehmet

D. 120 S. 28/29

Ebnâi sipahî zümresinden Ali çelebi bini Sinan nam gulami şahî ile dergâhı muallâdan hükmü şerif vârid olub mazmunu münifinde bundan esbak mahrusai Burusa darbhanesine emîn olan maktul Mehmedin katili ve mezbur Emînin evinde bulunan kalp akçanın mübaşirleri «failleri» teftiş oluna deyû buyurulmuş imtisâlil emril âlî teftiş olundukda mezkûr darbhane ehlinden İskender ve Yusuf ve Süleyman nam kimesneler emri şahî ve kanunu padişahî mucebince orf lâzım olub bu maslahata mubaşir olad mezkûr Ali çelebiye teslim olunei.

Tahriren fi evaili zilhiccetiş şeaife 925

D. 121 S. 28/29

Mehmedibni Mahmud nam kimesne meclisi şer'a hazır olub takriri da'vâ kılub itdikim oğlum bir kaç gün nâbedid olub bir kaç günden sonra Simavine bağı dimekle ma'ruf fevt olmuş bulunub katil ma'lum olmadı dedikde Sevindik bini Şa'ban ve Hüseyibni Hasan nam oğlan üstadımız olan Memi bini hacı Nasuh ve hallâc Ali ibni Piri nam kimesneler ile mezbur fevt olan oğlanı bulub Kalın köyünde Karagöz nam Zimmînin meyhanesine varup mezbur kâfirden bir kadeh isteyüb kâfir kadeh getirdükden sonra içine bir levn koyub içinde ezüb şarab ile doldurub mezbur Sevindik benim elime verüb ve mezkûr fevt olan oğlana verdiler · ben dahi oğlana sunub içecek ba'de zamanın fevt oldu biz üstadımız ile kaçub kitdik üstadımız mezbur hallac ile

kaçdılar biz ikimiz geldik deyicek zikr olunan meyhaneci dahi ihzar olunub teftiş olundukda ol dahi oğlanların kavline muvafık takrir itdikden sonra ölüsünü iletüb zikr olan mevzie cami' libası ile bırakdım dayicek ikrarları sebti sicil olundı.

Tahriren fi evasıtı zilhiccetiş şerife 925

D. 121 S. 28/30

Mahrusai Burusa tabii Çağrışan nam karyede fevt olan Aslan bini Todura nam papazın veresesi dergâhı muallâdan hökmü şerif getirüp mefhumu münifinde mezbur kâfirin veresesi kapuma âdem gönderüb mahrusai mezbure sancağu beyi âdemisi mezkûr kâfiri dutub Burusaya hark vaki' oldukda bir levent iki bin akça alub senin önünde emanet komuşdur deyü bahs idüb orf ile ikrah ile ba'zı kimesnelere verdim dedirtüb mürd olub hainden metrukâtı beylikdir deyû mühürleyüb veresesine nesne vermedi deyü bildirdi imdi buyu:dumki hükmü şerifim vardıkda kendi nefsin ile teftiş ve tefehhus edüb göresin fi nefsil emir mezbur papas üzerine bu babda şimdiye değin bihasebeis şer'i vel kanun nesne sabit olmayub gayri vaki' kazıyye idüğü kıtında sabit ve muhakkak olur ise mühürlenen esbabını veresesine teslim edesin deyû buyurdular imtisalen lil emril âlî teftiş ve tefehhus olundukta zikr olunan papasa şer' ile ve kanun ile bivechin minelvücuh nesne zahir olmayub emri padişahî mucebince mühürlenen esbabları vereseye teslim olundı.

Tahriren fi evasıtı zilhiccetiş şerife 922

Şühûd . . . . Ca'fer bini Kazanfer ve Sinanibni Abdullah

D. 122 S. 28/30

Hacı Ömer bini hacı Ahmed el bakkal nam kimesne Haydar bini hacı nam kimesneyi şer'i şerifi nebevî meclise ihzar edüb muvacehesinde takriri da'vâ edüb etdikim mezkûr Haydar Div nam cariyem kerrat ile tahrik edüb ba'zı esbab almıştır dedükde hacı İdris bini Mustafa hacı Bekir bini İbrahim kimesne tahrik edüb ihlal itdüğüne şehadet itdikden sonra sebti sicil olundı.

Tahriren fi evasıtı zilhicceti ş şerife 925

D. 123 S. 28/31

Yevmül cum'a muharremül harim minşuhur sid ve ısrin ve tis'ami'e

Âcere a'lemü ulamâil mütebehhirîn efdalü fudalâil müteverriîn mkvlânâ elkazî Yevmeizin bi Burusatil mahrusa dâmet fezailuhu mâ hüve lehû ve mülkühû minel med'uvvi Mahmudibni hacı İsa ve zâlike eddükkânül vahid el küsrubi elkâin fil mahrusatil mezbure bi kurbin min Tahtilkal'a vehüve iste'cere minhü biecelün muayyenün min tarihihi ilâ senetin kâmiletin biücretin muayyenetin kadruha

fikülli şehrin bi erbaîne dirhemen fıddıyyen icareten sahihatan şer'iyyeten .

Tercüme :

Dokuz yüz yirmi altı senesi muharreminin birinci günü fazilet şerefinin en yükseğine haiz olan mevlânâ Bursa kadısı fazileti daim olsun Burusada Tahtakale civarında vaki' bir dükkânını mobilyası ile beraber Hacı İsa oğlu Mahmud nam kimseye sicil tarihinden itibaren ayda kırk dirhem gümüş ücretle icar ettiğini mübeyyin sicildir.

D. 124 S. 28/31

Hüseyibni Abdullah nam kimesne dergâhı muallâdan hükmü şerif irad edüb mazmunu münifinde münderic olan budurki mezbur Hüseyin kapuma gelüp mahrusai Burusada Mantıcı mahallesinde müteveffive olan Hatice binti Abdullah benim menkûham idi tahti nikâhımda iken fevt oldu ve mezbur hatunun muhalefatı beytülmâle zabt olunub benim hıssem ihrac olunmamış taleb iderim dedikden sonra kazı askerlerin meclisinde beytülmâlciler yüzüne veraselinin isbat eyleyicek dergâhı muallâma gönderilen beytülmâl defterine nazar olunub mezbure hatunun muhallefatından beytülmâl içün on beş bin dokuz yüz yirmi yedi akça zabt olunmuş öyle olsa teftiş edesin eğer arz olunan cümle muhalefatı olub mezkûr zevcin hıssası ihrac olunmamış ise bilfiil beytülmâl emini olan bikusur teslim edesin deyû buyurulmuş imtisalen lil emril âlâ teftiş olunduk da hissesi ihraç olunmayub cümle muhalefatı arz olunan mikdarı bulunub emri padişahî mucebince bilfiil beytülmâle emîn olan Sinan bini Bâlâden hökmolunub ve mezkûr Sinan dahı hassa harc emini olan Muslihiddin bey mahallesinden mezbur Hüseyinin hissesi ki yedi bin dokuz yüz altmış üç bu çuk akçadır bikusur teslim ede ve mezkûr Hüseyin dahi kabz idüb ve kabzına dahî udûli müslimînden müslimeyn huzurunda i'tiraf idicek sebti sicil olundı.

Cerâ zâlike ve hurire fî evailü muharremülharim 926

Şühûd . . . . Edhem halife Elkassam Muhiddin halife elkassam ve Ca'fer bini Kazanfer.

D. 125 S. 28/32

Orhan han tâbesarahûnün imareti âmiresi ta'miri ecli içün mezbur imaret evkafına beratı şahî ile câbî olan Sinan ile bir kise akça virilüb ol kesinin "kisenin,, üzerinde elli bin akçadır deyû yazılmış ammâ kisei vahide ile götürmesinde suubet olduğu ecilden iki kiseye bölünüb irsâl olunmuş bun da geldikde vazi "bu vazi. kelimesinin medlulü buraya münasib değilse de sicilde görüldüğü için yazıldı,, ve şerifden cem'i kesîr içinde ve müteveli nakdi mâlî «bu günkü mal müdürü,, huzurunda kiseler ve mühürleri görüldükden sonra bozulub içlerinde olan

"burada bir kelime okunamamıştır,, ihrac olunub ta'dâd olundukda bunda yirmi bir bin yedi yüz seksen sekiz akça ve birinde dahi yirmi bir bin yedi yüz doksan sekiz akça bulunub cem'an iki kisede kırk üç bin beş yüz seksen altı akça bulundı elli binden altı bin dört yüz on dört akça kesir geldi ammâ kiselerde ve mühürlerinde aslâ şübhe olacak nesne görünmeyüp sebti sicil olundı.

Cerâ zâlike ve hurire fî evaili muharremül harim 926

D. 127 S. 28/34

Bundan esbak mahrusai Burusada muhtesib olan Sinan bin Murad nam kimesnenin ihtisab mezburdan tahsil idüb kendü mührile mazbutı olan sanduk içinde olan meblağ işbu sahibül sicil Abdülkerim Çelebi bin Timurtaş talebiyle ve mahrusai mezbure hassa harç olan Muslahaddin ma'rifetile meclisi şer'da mezbur Sinanın mührü getirilüb sanduk içinde olan meblağ ta'dâd olundukda bin sekiz yüz seksen sekiz akça bulunub hâliyâ mezbur Abdülkerim çelebi tahvilinde bulunduğu ecilden mezkûr Abdülkerim çelibe "polise olacak,, teslim olunub sebti sicil olundı.

Tahriren fî evahırı muharremül harim 926

D. 128 S. 28/34

Hâliyâ Burusa ihtisabına mubaşir olan Abdülkerim çelebi ihtisabı mezbur katından beş aylık yevmilkıt ki bundan esbak muhtesib olan Süleyman çelebi bin Hamza yedinden otuz iki bin akça ve elli bin akça mezbur Abdülkerim çelebi yedinden ki cem'an seksen iki bin akça olur bicemi'ıke mahrusai mezbure hassa harcı olan Muslahaddin beğe teslim idüb ve mezbur dahi kabz idüp kabazai udûli müslimîn huzurunda i'tiraf idicek sebti sicil olundı ve ihtisabı mezbure kâtip olan Mehmet bin Aliye bin iki yüz akça ceht teslim olunub ve mezbur kâtib dahi i'tiraf idicek sebti sicil olundı.

Cerâ zâlike ve hurire fî evahırı muharremül hârim 926

D. 130 S. 28/34

Dergâhı muallâdan hökmü şerîf vârid olub mazmunu münifinde a'cam tayfasından girift olan harirleri bahasından zalımı nasda bulunan akçaları kulum Mehmede tahsil edesin deyû buyrulmuş imtisâlen lil emrilâlî teftiş ve tefahhus olundukda Şibli mahallesinden mahallei mezbure imamı Abdurrahman bin elhâc nam kimesne Mircan bin Hüseyin nam Acemden Eşterî itdüği harir bahasından zimmetinde bulunan akçadan bu maslahata emri padişahî ile mubaşir olan ebnâi sipahî zümresinden Mehmed bey bin Hamzaya yedi yüz akça teslim idüb ve mezbur Mehmed bey dahi kabz idüb ve kabzına udûli müslimîn huzurunda i'tiraf idicek sebti sicil olundı

Tahriri fî evahırı muharremül harim 926

Şühud . . . . elhâc Mahmud bin elhâc Bayram ve İshak bin Ali

D. 132 S. 28/34

İsâbey mütevellisi olan Mustafa çelebi mezbnr İsâbeyin Engüride olan evkafı mahsulundan hacı Mustafa bin Ahmed ile beş bin akça irsâl idüb mezbur Mustafa dahi getürüb bîkusur Burusa efendisine teslim idecek sebti sicil olundı.

Tahriren fi evahırı muharremül harîm 926

D. 133 S. 28/34

Bundan esbak merhum Ahmed paşa bin Veliyiddinin mahrusai Burusada olan evkafına mütevellî olan seydüssâdât seyyid Muhıddin çelebinin muhasebesi görülmek için hâliyâ evkafı mezbureye mütevellî olan Bayazid bin Mehmed nam kimesne dergâhı gerdûnu matemden hökm vecibül itaa irad «getirmek» idüb bermucebi emri şahî ve hökmü padişahi mütevelli sabıkın muhasebesi görüldükde re'sülmâlden ihracatında zâyid «zaid» doksan dört bin dört yüz kırk akça bulunub meblağı merkumı bilfiil mütevellî olan Bayezid bin Mehmede nukudin teslim idüb zimemi nâsda olduğın defter virüb ve mezkûr Bayezid dahi alâ vechil fasîl meblağı mezburı kabul idüb evkafı mezbure mahsulundan muhasebeleri mucebince sene bakî kalmicek sebti sicil olundı.

Tahriren fi evahırı muharremül harîm 926

Şühûd . . . . Sinan bin Abdullahil kâtib ve şeyh Mehmed bin elhâc Hüsnü.

D. 134 S. 28/34

Hüseyin çelebi bin Seydî nam kimesne meclisi şer'a hazır olub takrir idüb itdikim bundan esbak bir . . . . . öküzümüz sirka «sirkat» olunub tecessüs sadadinde iken Ali nam kasab yanında bulunub kimden aldun deyû suâl olundukda İsmail bin Hasan nam kimesneden şeri itdim diyicek mezkûr bayii buluvirdiyicek mezkûr İsmaili bulıcak teftiş olundukda kimden aldığın beyan ideme-yüb maznun oldukda Abdi bin Mustafa nam kimesne dahi hazır olub bundan evvel bizüm dahi bir merkebümüz zayi' olmuşdur mezburdan taleb idilecek inkâr idüb evine ba'zı kimesneler varub tecessün idecek mezbur hımar bunıcak mavakaa sebti sicil olundı.

Tahriri fi evasıtı muharremül harim 926

D. 135 S. 28/34

Mustafa bin Hasan dergâhı muallâdan hökmü şerif irad idüb mazmunı münifinde mezbur Mustafa mahrusai Burusada fevt olan Emrullah nâm Acemden harir şeri idüb semenin bîkusur teslim itdük den sonra mezburın muhallefatın zabta gelen sipahi oğlanları kethüdası gerü tekrar almışdır deyû bildirdi ile olsa «öyle olsa» mezburın muhallefatın zabt iden kimesne meblağı merkumı mezkûr Mustafaya teslim ide deyû buyurulmuş hâliyâ emri şahî ile müteyeffayı mezkûrın muhallefatın zabt iden sipahî zümresinden

Fahrül akrân vel emâsil Mehmed bey emri şahî mucebince mezkûr fevt olan Acemin medyunu olan Mehmed bin Abdülcelil kabz itdüği meblağ ki yedi bin dört yüz akçadır mezkûr Mustafaya bîkusur teslim idüb ve mezbur Mustafa dahi kabz idüb ve kabzına udûli müslimîn huzurunda i'tıraf idicek Mehmed beyin talebiyle sebti sicil olundı.

Tahriren fî evahırı muharremül harîm 926

D. 137 S. 28/35

Hamza bin Abdullah nâm hammal şer'i şerîf meclisine hazır olub Ali bin Abdullah ve Elâgöz bin Abdullah ve Kasım bin Abdullah ve Hamza bin Abdullah ve Yusuf bin Abdullah nam hammallar muvacehesinde takriri da'vâ kılub itdi mevenniden « Mudanyadan » mezburın kimesneler ile fısk idüb ve meclisi mezburda ehli meclis benüm tımamını « benim dönümü » mum ile ihrak idüb . . . . kasd idüb bana teaddî etdiler diyecek mezburın da'vâsına mutabık elhâc İskender bin Abdullah ve Mahmud bin Nasuh nam kimesneler mezkûr ehli meclisden olan Ali nâm kimesne mum ile ihrak itdi deyû şehadet idicek sebti sicil olundı.

Tahriren fî evaili saferül muzaffer 926

D. 138 S. 28/35

Merhum mollafenari evkafına cabî olan Ca'fer ve kâtibi olan hacı Ca'fer şerhı şerif nebevî ve divanı kazayı mustağvî meclisine hazır olub merhum şeyh paşa evkafına cabî olan mahzarında takriri da'vâ kılub itdiğim mezbur şeyh paşa evkafından Gökdere suyu üzerine vaki' olan değirmene mezbur su üzerine vahi' olan merhum Fenarî evkafından olan değirmen argı tarafından bir kapu ihdas olunub zikr olan fenârî evkafından olan değirmen argı muhir olduğu ecilden mezkûr değirmen tecessüm ve tefehhus olundukda filvaki' kapu sonradan ihdas olunub zararı olduğu zahir ve sabit olıcak kapatılmasına hökm olundı.

Tahriren fî evâili saferül muzaffer 926

D. 139 S. 28/35

Şekide Mehmed bin Mustafa ve Ya'kub ibni Abdullah ve Gene ibni İlyas ezzimmî bimahzarın bin Mihâl Ezzimmî gabbel istişhâd eşşer'i vedda'vâssahihati essadireti anil med'uvveti Gül paşa Ezzimmiye bienne Mihâl elmezbur kad tallaka zevcetehû hâmileti hâzelkitab Gül paşa elmezbure liselâse tatlikatın şehadeten sahihaten şer'iyyeten fekânet hiye mutallakatün minhü bihaysü lâtahıllehû hattâ tenkiha zevcen gayrehû

Cerâ zâlike fî evaili sefer elmuzaffer 926

Şühûd . . . . Mustafa bin Davud

Tercümesi :

Mehmed ve Yakub ve İlyas oğ-

lu nam Zimmî Mihail muvacehesinde şehadet etdilerki mezbur Mihail zevcesi Gül paşayı üç talak ile boşamışdır bu şahidlerin şahadetiyle Gül paşanın mutallaka olduğu sebti sicil olundu.

D. 140 S. 28/36

Karagöz bey bin Abdullah meclisi şer'a hazır olub Ca'fer ve Yusuf nâm kimesneler mahzarında takriri da'vâ kılub etdikim mezburân kimseler geceli nısfılleylde evime girüb meta'beytde bulunandan sirka idüb alub gitmek sadadinde iken mütenebbih olup zikr olan esbabı elinden aldım dedikden sonra mezburân sârikler mezkûr Karagözün evine girecek evinde bulunduğuna emîr Ali ve Ahmed ve Mehmed nâm kimesneler şehadet etdikden sonra sebti sicil olundı.

Safer 926

D. 141 S. 28/36

Ekarre va'terefe fî meclisi şer'i şerîf Muslihiddin bey el emîn yevmeizin binnasbissultanî alel hassatil harc elva'ki, fî Burusa elmahrusa bienne hâmile hâzel kitabü elhâc Musa bin Mustafa el kadifevî kema iştera minel med'uvvi Sinan bey ibni Doğan elme'mur minel atebeti elaliyeti bi bey'ilharir essultanî mi'eteyn lüdretin ve seb'ine lüdretin ve nısfi lüdretin minelharîriş şeylânî essultanî bisemenin muayyeni kadruhû selâsûne a'lâfi dirhemin ve semâne mi'eti dirhemin ve nısfi dirhemin fızzîyyin rayicin fılvakti ve süllime ilâ Sinan bey el mesfurü bilâ noksani ve bilâ kusurin kabaza Muslihiddin bey elmezkûr an yedi Sinanilmezbur velem yekka alel müşteri elmârrü zikruhû şey'ün minelhariri Sultanî ikraren ve i'tirafen sahihayni şer'iyeyni fesaddaka Musa elmezbur tasdikan vicahen ve şifahen 926

Tercümesi :

Bursada hassa harç emini Muslahaddin bey ikrar ve i'tiraf ederek diyorki Sultanın ipeklerini satmağa me'mur olan Doğan oğlu Sinan beyden tüccar kadifeci Mustafa oğlu hacı Musa iki yüz yetmiş yedi buçuk lüdre şeylânî ipeklerini otuz bin sekiz yüz buçuk dirhem gümüş ve rayiç akça mukabilinde satun almış Sinan bey satılan ipeğin semenini noksansız mumaileyh Muslihiddin beye tüccar hacı Musa huzurunda teslim idüp hacı Musa da vicahen ve şifahen tasdîk eylediğini mübeyyin sicildir.

D. 142 S. 28/36

Şah kulu ibni Abdullah nâm kimesnenin elinde bir kırmızıbenek kadife ve bir sâde kırmızı kadife kenarı siyah alaca kadife türbe örtüleri bulunup Eynegölde Sultan hatun binti İsfendiyar nâm hatun türbesinden sirkat olunmuştur deyû mezbur türbenin türbedarı olan Mustafa ibni Yusuf ve vekili cürmü olan İlyas ibni Abdullah ve kaimmakam şeyh olan Ali ibni Abdullah mezbur türbede sirkat olunmuştur deyû da'vâ it-

tiklerinde mezbur sârik dahi vicahen bilâ icbârin ve bilâ ikrahin tasdîk ettikden sonra sebti sicil olundı.

Tahriren fî evasıtı saferül muzaffer 926

Şühûd . . . . elhâc Şuca bin Abdullah ve Mevlânâ Seydi çelebi

D. 143 S. 28/36

Ebree Mehmed ıbni Mahmud ve Tuti binti Abdullah ellezâni hüme ebevâni lil med'uv Mustafa ibni Mehmed el'mezkûr Ebûhü el-maktulü fî kurbil mevzıı elma'ruf bi Fadın köyü hâmilü hâzelkitab Mehmedibni Masuh an cemi' iddeâvî vel'mutalebati vel'eymâni vel'muhasameti umumen hususen aniddevâvi el'mutaâllikati bidemi ibnihümâ el'med'uvvü Mustafa el-mezbur bademâ kabaza minhü bimukabeletil ibrai el'mezkûr meblağa' isnâ ve âşere elfi dirhemin fıddıyyin rayicen filvakti ibrâen sahihen şer'iyyen katıan linnizaen ve rafian lil husumeti felev iddiayâhümâ ev yenubü menâbihâ da'vâ bimuhalifi mazmuni hâzel kitabi fezelikel da'vâ merdudetün batıletün bilâ irtiyabin .

Cerâ zâlike ve hurrire fî evâili safer elmuzaffer 926

Tercümesi :

Bursanın Fadınlar köyü civarında Mehmedibni Nasuhun öldürdüğü Mustafanın babası Mehmed ve annesi Tuti oğulları Mustafanın kanı diyeti olarak mezkûr katilden bin on iki dirhem rayic gümüş akça mahkeme huzurunda katilden alarak onu ibrâ etmişlerdir ve bundan sonra katil aleyhine ikâme edilecek her dürlü da'vâ merdut ve batıl olduğu sebti sicil olundı.

D. 144 S. 28/37

Elhâc Hasan ibni elhâc nam kimesne meclisi şer'a hazır olub Seydî Ahmed ibni âmir mahzarında takriri da'vâ kılub etdikim mezkûr vâlidüm olan elhâc Mehmed hâli hayatında ve kemâli sihhatinde mezbur Ahmed kıtında üç denk yün emanet komuşdur hâliyâ mezbur validim Mora sancağında Bedrada fevt olub taleb iderim dedikde mezkûr Hasan müteveffayı mezburın oğlu idüğüne şahid taleb olundukda Mehmedibni Ahmed ve Kasım çelebi ibni Pîri ve Kimâl ibni Mehmed ve Mustafa ibni Mehmed nam kimesne müteveffayı mezburın oğlu idüğüne şehadet itdikden sonra zikr olunan emanet yünden hissesi yerine teslim olunması hükm olundı.

Sefer 926

D. 145 S. 28/37

İlyasibni Abdullah nam kimesne meclisi şer'a hazır olub Mustafa bin Abdullah mahzarında takriri da'vâ kılub itdikim dükkânımda sanduk içinde bir ak kese ile akça vardı sırka olunub mezbur Mustafa mazannemdir dedikde tecessüs olub koynunda akça bulunıcak mezbur İlyasın sanduğun-

dan sirka itdüğüne i'tiraf itdüğüne Mustafa ibni Remazan ve elhâc Hasan ibni Abdullah ve Ahmed ibni Süleyman ve Mustafa ibni Bahşayiş şehadet itdikden sonra hayyizi kabulde vaki' olub ehli orfe teslim olunub sebti sicil olundu.

Tahriren fî evasıtı saferil muzaffer 926

D. 146 S. 28/37

Sebebi tahriri kitab ve mucibi tasrihi hitab budurki mahrusai Burusada merhum ve mağfurünleh Sultan Mustafa tâbe sarahû validesi merhume Gülşah hatun türbesinde yevmî iki akça cihetle cüz' tilâvet iden kâtib pirî kendi hüsnü ihtiyâriyle feragat idüb işbu hâmilül kitab İbrahim Salah diyanetle mavsuf ve ma'ruf kimesne olduğu ecilden mahal ve münasib görülüb zikr olan cihetle mezbur cüz' verildiki bermucebi şartı vakıf edai hizmet idicek cihete mutasarrıf olub vakıfın ruhuna ve padişahı âlempenahın devamı devletine iştiğal gösterüb kimesne mani' ve da'fi olmıya

Safer 926

D. 147 S. 28/37

Hasan ibni Abdullah nam kimesne meclisi şer'a hazır olub Bâlî ibni Eynebeyi mahzarında takriri dâ'va kılub itdi mezbur Eynebey beni bıçak ile darb edüb mecruh itdü dedikde mezbur Eynebey dahi bilâ ikrahin velâ icbarin mezkûrü bıçak ile darpetdiğine i'tiraf idicek sebti sicil olundı

Safer 926

D. 148 S. 28/37

Ayşe binti elhâc Hoşkadem meclisi şer'a hazır olub Hasan mahzarında takriri da'vâ kılub itdiki mezbur Hasan evimde mahruz olan esbabımdan bir altun zencirım ve üç tane zehebî eşrefim ve bir gümüş yüzük ve iki yüz altmış nakid fıddî rayicülvakit akçam ve bir şamî tas ve iki hamâil ve bir peştemal ve bir destimalim ve bir kabağım sirkat edüb gitti dedikde mezkûr Hasan dahî bilâ icbarin velâ ikrahin i'tiraf etdikden sonra ehli orfe teslim olunub sebti sicil olundı. Safer 926

Şühûd . . . . Mevlânâ Adem halifetül kassam ve Ca'fer çelebi ibni Gazanfer.

D. 149 S. 28/37

Mahrusai Burusada hassa harç emini olan fahrül ümerâ vel mu'temedin Muslihiddin bey meclisi şer'de ikrar ve i'tiraf idüb etdikim işbu hâmilül hucce Roban ibni Ya'kub nam yahudî mahrusai mezburede darphanesinden sekiz bin beş yüz akça sermaye alub bundan esbak emin olan maktul Mehmed çelebiye şühûdü udûl mahzarında bîkusur teslim etdüği merhumu mezburın defterinde mukayyeddir dedikde mezkûr yahudi vicahen tasdik edicek talebiyle bu vesika ketbolunub yedine vaz, olundı

Safer 926

D. 150 S. 28/38

Hâliyâ mahrusai Burusada naslı şahî ile hassa harc emini olan fahrülümenâ vel' mutemidin Muslihiddinbey şer'i şerifi nebevî ve kazayi Mustafevi meclisine hazır olub ikrar ve i'tiraf edüb itdiki mahrusai mezbure harir mizanına emîn olan fahrül'akrân Nasuh beyin sene isnâ ve ışrîne ve tisa'mıe ramazanının dokuzuncu gününde emîn olub tarihi mezburdan sene hams ve ışrîn ve tisa'mie zilhiccesinin gayetine gelince müfredatı defteri mucebince mezbur mizan mahsulünün hesab görüldükde mizan mahsulünden resimden dellâliyeden on dört lüdre yüz bin ve elli iki bin iki yüz doksan iki akça mahsul gösterüb zikr olan mahsulden yüz on bir bin yüz on üç akçasın harc ımirî ve harcı âmilden masarif gösterüb ve üç yüz altı bin yüz otuz dokuz akçasın mirî canibinden satılan harir içün kıbeli mirîden nısıf resim ve nısıf dellâliden aşağı varılub ve on kerre yüz bin ve otuz iki bin sekiz yüz yirmi üç akças'n hassa harc içün ben kabz etdim mezbur Nasuhun zimmetinde zikr olan mizan mahsulünden iki bin iki yüz on yedi akçadan gayri nesne bakî kalmamıştır dedikden sonra emini mezbur dahi vicahen tasdîk edicek sebti sicil olundı.

Safer 926

D. 151 S. 28/38

Mahrusai Burusada Sağrıcısungur dimekle ma'ruf kimesnenin evkafından yevmî sekiz akça cihete mutasarrıf olan Mevlânâ Muhiddin ve yevmî beş akçaya mutasarrıf olan mevlânâ Şmsüddin elmüderris ve yevmî bir akça cihet ezâne mutasarrıf olan İbrahim nam kimesneler meclisi şer'a hazır olub evkafı mezbure zikr olan cihetlere vefâ etmez dedüklerinde kesr üzere tevzi' lâzım olub mezbur Muhiddin ayda on akça kesre razı olub ve mezkûr mevlânâ Şemsüddin yevmî iki akça kesre razi olub ve mezbur İbrahim sabıkan mutasarrıf olduğu cihete mutasarrıf olmağın kabûl etdiklerinde talebiyle bu vesika ketbolunub yedlerine vaz' olundıki vechi meşruh üzere vazifelerine mutasarrıf olub vakıfın ruhuna duâ idüb ve vaktı hacetde temessük ideler.

Safer 926

D. 152 S. 28/38

Hasanibni Abdullah nam kimesnenin deridevlete irsâl olunması içün yeniçeri ağasından mektub geldükde meclisi şer'a ihzar olunub ahvali tecessüs ve tefiiş olundukda « Bu sicillin sonu aslında yoktur. »

Şubat - Mart 939 aylarında

Bursa Halkevi hareketleri

Halkevi konserleri :

1 — 24.2.939 cuma günü 600 dinleyici karşısında büyük bir « Senfonik orkestra ve şan » konseri, 16.3.939 perşembe günü, gene kalabalık bir dinleyici karşısında muvaffakiyetli bir (Talebe konseri) verilmiştir.

Halkevi sergileri :

2 — Halkevlerinin yıldönümüne rastlayan 19 . Şubat . 939 güuü C. H. P. kurağında Halkevi Resim atölyesinin 9 zuncu resim sergisi açılmıştır. Gençlerimizin yüksek istidatlarını çok canlı bir şekilde belirten bu san'at sergisi 1800 kişi farafından gezilmiş ve çok büyük takdir kazanmıştır.

3 — Halkevi yıl dönümü münasebetile yapılan büyük aile toplantısında Halkevi resim atölyesi şefi bay Kenan Özbel tarafından senelerden beri hazırlanan (Bursa eski kumaşları)

sergisi açılmış, ve bu sergi müstesna bir a'âka i'e karşılanmıştır.

4 — Bursa Halkevi binasının temel atma töreni yapılmış, hemen bütün Bursalılar bu törene iştirâk etmişlerdir.

5 — Halkevimizin programladığı Aile toplantılarından, bu aylara isabet eden ikisi yapılmış ve bu toplantılarda çok istifadeli mevzular görüşülmüştür.

6 — Toprak bayramına Evimizin Köycülük komitesi yolile iştirâk edilmiştir.

7 — Seçim için Halkevi mensuplarına ayrılan işler dikkatle ve önemle başarılmış, ve konferanslar ayrıca bir ehemmiyetle yapılmıştır.

— 1 —

Talebe konserinin Programı

1 — Trio No. 12 Haydn

Allegro, Andante, Allegro.

Piyano	: Bülent Arel
Keman	: M. Emin Yalgın
Violonsel	: Nuri tezğelir

KEMAN SOLO

İlhan Özsoy

2 — Prelud	« Op. 6 »	Georg Sant
3 — Sarabant	„	„

Nihad Acemi

4 — Siciliana		Pergules
5 — Traumeri		Çaykofski

Ara

PİYANO SOLO

Nurhayat Özen

6 — Nocturn	« Op. 17 »	Galos
7 — "	"	"

ŞAN SOLO

Uluhan Berk

8 — Ştilvidi Naht	Korlo Bohm
9 — Şanson Floryan	Godard

Muzaffer Gürgüneş

10 — Karomioben	Tomaso

PİYANO SOLO

Bülend Arel

11 — İmpromptu	Schubert

— 2 —

Senfotik orkestra konser programı

Orkestra

1 — Türk marşı	Beethoven
2 — Uvertür « Sihirli flüt operasından »	Mozart
3 — Senfoni No. 6	Haydn

« Paukenschlag »

Adagio, Vivacassai, Andante
Menuetto, Allegro di Molto

Ara

4 — Arya		Mozart
5 — Lakme		Delıbes
6 — Labohem		Puccini
7 — Gül ve Bülbül		Rymsky korsakoff
8 — Yıldızlar		Nuri Sami
9 — Bahar sesleri	« Vas »	Jh. Strauss

— 3 —

Evimizin yıl dönümü Programı

19 - Şubat . 1939

Halkevlerinin yıldönümü programı

Halkevlerinin açılış yıl dönümünden ötürü, Belediye salonunda 18 - Şubat - 939 cumartesi günü saat 20,30da çaylı bir aile toplantısı yapılacak, ve Evimizin 7 inci yıl dönümü, aşağıdaki şekilde kutlulanacaktır :

1 — İstiklâl marşı
2 — Konuşma

3 — Müzik

4 — Bursa gazetesinin 70 inci yıl dönümü hakkında konuşma

5 — Şiir, nesir

6 — Millî oyunlar

7 — Kumaş sergisi

19 - Şubat - 1939

Gündüz

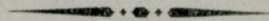
1 — Bütün Halkevi mensupları saat tam 15 de Parti kurağı önünde toplu bir halde bulunarak Ankara radyosu vasıtasile yapılacak söylevler hoparlörden dinlenecek, sonra Atatürk Anıtına bir çelenk konarak bir söylev yapılacaktır.

2 — Çelenk koyma töreninden sonra yeni yapılacak Halkevi binasının temel atma töreninde bulunulacak, bundan sonra Halkevi resim atölyesinin C. H. P. kurağında açacağı resim sergisi gezilecektir.

19 - Şubat - 1939

Gece

1 — Saat 20,30 da Halkevi gösterit salonunda, Halkevi çalışmaları hakkında bir söylevden sonra film gösterilecektir.

Vali ve Parti Başkanımız
Bay Şefik R. Soyer

Halkevi Başkanı
Bay Tevfik Aycan

Yeni Halkevi binasının temel atımında

Yeni Halkevi binasının temel atımı töreninden iki görünüş

Ayda bir yapılan aile toplantılarından biri

Müzikevi sanatkârları Halkevi senfonik konserinde

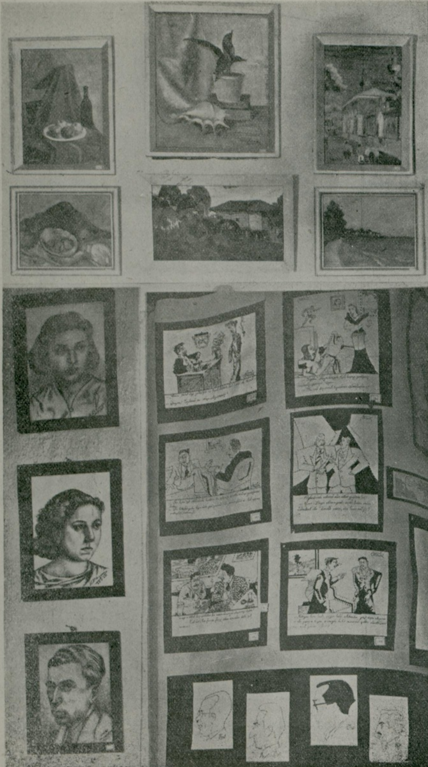
Halkevi resim atölyesinde çalışan gençler

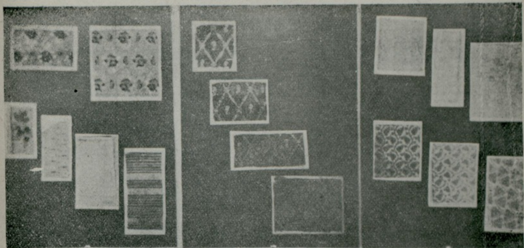
Parti kurağında açılan dokuzuncu Halkevi resim sergisi

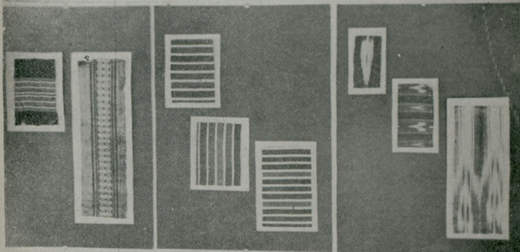

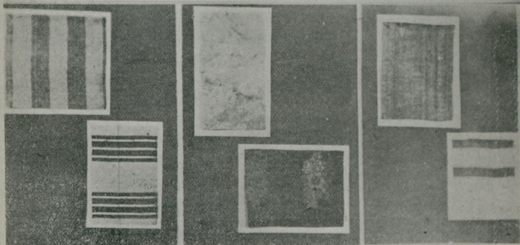
Parti kurağında açılan dokuzuncu Halkevi resim sergisi

Parti kurağında açılan dokuzuncu Halkevi resim sergisi

Resim atölyesi şefi bay Kenan Özbelin hazırladığı kumaş sergisinden bir köşe

Sahibi ve neşriyat müdürü Halkevi Başkanı Avukat Tevfik Aycan
Bursa: Vilâyet Matbaası

Halkevleri
Türk Birliğinin
Kültür Kaynağıdır